

CONTRA

nr 3 2007 (nr 193 från starten) årgång 33 Pris 25:-

Konsum och kommunismen
Kapitalism i u-land
Joseph McCarthy

FRIHETENS RÖST
-för västerländsk demokrati-

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM
Telefon 08-720 01 45
E-post redax@contra.nu
Internet hemsida <http://www.contra.nu>
Sluten del endast för prenumeranter:
<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>
Användarnamn och lösenord finns endast i den tryckta versionen av Contra.

Prenumeration

Minst 175, rekommenderat 250 kronor, per år. Inbetalas på plusgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 5682-0392.

Finland: Minst 20 euro per år.

Sampo girokonto 800018-70846087.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Redaktion: Tommy Hansson och C G Holm

Övriga medarbetare: Benny H. V. Andersson, Karl-Göran Bottwyk, Bertil Häggman, Bertil Lindblom, Fredrik Runebert och David Stavenheim samt Christer Arkefors i Italien, Peter Hartvig i Danmark, Bertil Wedin i Mellersta Östern och Allan C. Brownfeld i USA.

Presslagd 2007-06-11
Strands Tryckeri, Lindsberg 2007

Omslagsbilden till Contra är denna gång hämtad från den ecuadorianska staden Otavalo. I många u-länder saknas viktiga institutionella förutsättningar för en kapitalistisk utveckling – de breda massorna har visserligen stora ekonomiska tillgångar, men änganderätten är inte tillräckligt väldefinierad och skyddad av myndigheterna, vilket försenar en kapitalistisk välståndsutveckling. Läs mer om peruanen Hernando de Sotos ekonomiska tänkande på sidan 18 i detta nummer.

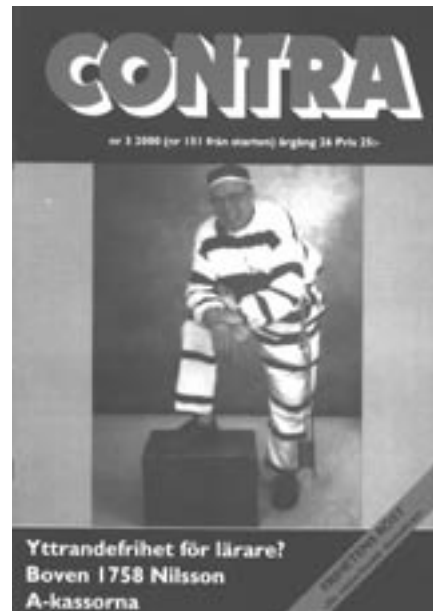
CONTRA-NYTT

Contra-vän överfallen och svårt misshandlad

Per-Olof Nilsson, "Billigesnickaren" och "Boven 1758", som vi genom åren skrivit en hel del om i Contra, blev i februari i år överfallen och svårt misshandlad. Per-Olof Nilsson, som tidigare drabbats av sjukdom, men var på bättringsvägen, hade varit och ätit på ett kommunalt åldringsboende. Han träffade där en yngling som bad om skjuts, vilket utlovades. En bit på väg överfölls Per-Olof av ynglingen, kastades ur sin egen bil och blev av biltjuven med berätt mod överkörd. Per-Olof hann inte skydda sitt ena ben som blev brutet på två ställen. Han lyckades med mobiltelefon kalla på hjälp och hittades liggande i en snödriva. Han har vistats ända till maj på sjukhus. Ynglingen, som försörjt sig på småbedrägerier under de senaste åren, greps och dömdes i början av maj av Eslövs tingsrätt till fängelse på två år och 80.000 kronor i skadestånd. Ynglingen var åtalad för mordförsök, men domen blev bara grov misshandel. Skadeståndet är enligt Contras förmenande löjligt lågt. Men det är tydligen vad svenska domstolar värderar svåra fysiska plågor och dryga två sjukhusmånader till. Den dömde var *inte* knarkpåverkad men något *lite* påverkad av alkohol.

Per-Olof Nilsson, som efter skattemyndigheternas angrepp mot honom blev både författare, skådespelare och till slut "skattefrälse". Skattemyndigheterna vägrade att sälja boken om hans skatteaffärer eftersom den var "värdelös" – han bad enträget att få betala skatt för alla böcker han sålde, men förvägrades det. Dock har han under många år försörjt sig på just bokförsäljningen!

Här är Per-Olof Nilsson, alias Boven 1758, i sin riksbekanta bovadräkt på omslaget av Contra nummer 3 2000.

Greve Magnus Stenbock död

Den särpräglade greven på Herrborum i Söderköping har avlidit. Han blev 95 år. Han vägrade att anpassa sig till tidsandan och gav ut sina "otidsenliga" tankar i bokform. Nya upplagor brukade annonseras i Contra. Och i nummer 2 1989 gjorde C G Holm en utförlig intervju med greve Stenbock.

Kommunismens grymheter kartlagda

Ett och ett halvt decennium efter sovjetväldets sammanbrott och Kalla krigets slut börjar världen få en smula distans till den kommunistiska maktutövningen, som en gång tedde sig som ett gigantiskt hot mot frihet och demokrati överallt. Kommunismen består visserligen som statsbärande ideologi i ett antal stater men utgör knappast, bortsett från Nordkoreas nukleära äventyrligheter, något globalt hot längre. Det utges fortlöpande en ganska strid ström av böcker som belyser det kommunistiska experimentet, varav två granskas i nedanstående artikel.

★★★ "Kommunismen var ett unikt samhällsexperiment med början i Ryssland under första världskriget. Syftet var att bygga ett nytt slags samhälle."

Så lyder inledningen av baksidestexten till boken *Kommunismens ansikten* med Anu Maria Köll som redaktör (Brutus Östlings bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag 2005, 328 sidor). Härmed förstås möjligen att kommunismen, som för många föreföll så vital och som ett överhängande hot mot frihet och demokrati överallt i världen för inte så värst många år sedan, i dag är ett avslutat kapitel och uteslutande en historisk företeelse. Så är det nu inte riktigt. Kommunismens består, officiellt eller inofficiellt, som statsbärande ideologi i världens folkrikaste stat, den asiatiska regionalmakten Kina samt i länder såsom Nordkorea, Kuba, Vietnam, Vitryssland, Venezuela med flera. Till detta skall läggas att den kommunistiska ideologin attraherar vissa segment i den uppväxande, historielösa generationen i Västvärlden.

Det är bra att kommunismen behandlas som historiskt fenomen. Men låt oss alltså inte glömma att ideologin i fråga fortfarande är en realitet på sina håll!

SVTs Castro-hyllning

Kommunismens ansikten är en antologi innehållande bidrag från ett antal forskare som studerat kommunistisk maktutövning

Arbetslägret i Vorkuta är ett av de mer kända sovjetiska koncentrationslägren. Ovanför porten till lägret anges: "I Sovjetunionen är arbete fråga om heder och ära."

på ett begränsat antal platser runtom i världen. Studien omfattar närmare bestämt det forna Sovjetunionen inklusive Baltikum samt Kina/Tibet och Östtyskland. Redaktören, Anu Maria Köll (med estnisk bakgrund), framhåller inledningsvis (sidan 8):

"Artiklarna i den här antologin berör alla brott mot mänskliga rättigheter som begicks av kommunistiska regimer. Det beror på att detta ämnesområde har varit centralt i hela den samtida internationella forskningen, även om det inte var ett villkor för att delta i Vetenskapsrådets program Kommunista regimer. Bidragen kan delas upp i två delar, den ena om olika

tommy.hansson@contra.nu

aspekter av den svenska inställningen, i olika forum och vid olika tidpunkter... Den andra delen handlar om övergrepp i kommunistiska länder, analytiskt viktiga teman i ett större sammanhang. De brott som begåtts mot mänskliga rättigheter av kommunistiska regimer får inte glömmas, och strävan bör vara att förstå varför dessa brott begåtts."

Trots att det numera inte kan betraktas som särskilt kontroversiellt att ta upp kommunistiska makthavares brott mot mänskliga rättigheter till behandling, så är det alltså ett faktum att det råder betydligt större konsensus kring studiet av nationalsocialismens förbrytelser före och i samband med Andra världskriget. Orsaken

härför är tämligen uppenbar – det finns alltså kommunistiska diktaturstater, vars ledare givetvis inte är särskilt intresserade av att den ideologi de bekänner sig till utsätts för kritisk granskning. Lägg därtill att kommunister, marxister, castroiter och andra totalitära vänsteranhängare fortfarande befolkar betydande delar av viktiga samhällsinstitutioner och massmedier. Den 2 december 2006 ägnade exempelvis Sveriges television en hel lördagskväll åt att hylla Kubas mångåriga kommunistdespot Fidel Castro, låt vara till ackompanjering av protester från olika håll.

I våra tidningar kan vi vidare dagligen ta del av vänsterradikala utgjutelser av svenska och utländska personligheter med socialistisk/kommunistisk utsyn som Jan Guillou, Göran Greider, Jan Myrdal, Lars Ohly, Noam Chomsky, John Pilger med flera, personer som i princip aldrig någonsin sett några fel i några vänsterregimer någonsans. Sådana aktörer är naturligtvis inte intresserade av någon förutsättningslös granskning av de personliga favoritstaternas göranden och låtanden.

Svensk sovjetsyn

Den första av extremvänsterns idealstater var Sovjetunionen, som föddes ur den tsarryska katastrofen i samband med Första världskriget. Bokens inledande uppsats har skrivits av Martin Alm och behandlar "Den svenska sovjetbildningen 1935-47". Den behandlade perioden sammanföll med dels

Stalins terror mot förmenta fiender till Sovjetunionen inom de militära och politiska apparaterna, dels med Andra världskriget och dess efterspel. Miljoner människor deporterades eller avrättades under den tidrymd, som också omfattade den beryktade Molotov-Ribbentropakten 1939 mellan Sovjetryssland och Nazityskland.

Från 1939, då Sovjetunionen i slutet av året angrep Finland, gick det dåvarande svenska kommunistpartiet kraftigt tillbaka. Sedan Tyskland angripit Sovjetunionen 1941 kunde partiet dock notera en betydande återhämtning i opinionen. Martin Alm har studerat en mängd skrifter i ämnet, såväl positiva som negativa till sovjetkommunismen. Flera skildringar är skrivna av sovjetresenärer som erfarit det kommunistiska förtrycket på nära håll, men när de publicerat sina ögonvittnesskildringar har de undantagslöst överösts med invektiv och skällsord från frälsta kommunister. De senare skrev också hänfödda hyllningar till landet "där socialismen segrat".

Bland kritiska svenska sovjetskildrare märks, förutom avhoppade kommunister, också bemärkta kulturpersonligheter som författarinnan Marika Stiernstedt som besökt Sovjet 1934. Hon skriver, med Alms ord "...om koncentrationsläger, masshäktningar och massdeportationer, till och med massavrättningar. Arbetet på den nya kanalen mellan Moskvafloden och Volga utförs genom slavarbete av politiska så kallade förbrytare, som hålls fångna i läger." Andra skildrare under perioden, av typ Gustaf Hellström och Ivar Harrie, är också kritiska men något mindre frispråkiga jämfört med Stiernstedt. Flera svenska socialdemokratiska ledare, bland dem Allan Vougt och Ernst Wigforss, var visserligen inte kommunister men såg ändå med relativt stor förståelse på "det sovjetiska experimentet"; sovjetkommunisterna var ju trots allt "socialister".

Sverige och Östtyskland

Astrid Hedin har valt att skriva om den så kallade östtyska resekaderns besök i Sverige. Resekadern (på tyska *Reisekader*) – det var den kontingent östtyska medborgare som ansågs tillräckligt lojala gentemot kommunistregimen i Östberlin för att tillerkännas förtroendet att resa utomlands å yrkets vägnar. Det kunde exempelvis gälla vetenskapsmän, författare, idrottsutövare, sjömän, lastbilschaufförer eller handelsresande. Om utlandsvistelsen sträckte sig

längre än sex månader – till exempel för biståndsarbetare, lektorer i tyska språket eller personer som tjänstgjorde inom internationella organisationer – hette det utlandskader (tyska *Auslandskader*).

Meningen var naturligtvis att utlandsresenärerna skulle tjäna som talesmän för Östtyskland i utlandet, vilket dock inte innebar att nödvändigtvis alla utlandsfärrare var medlemmar i det östtyska kommunistpartiet, SED. Utlandsresenärerna granskades nog av säkerhetstjänsten Stasi innan de slutligen fick godkännande från regeringen. Efter resan ålåg det den utlandsfarande att avge rapport och reseberättelse. Om den resande umgåtts alltför flitigt med västerlänningar i till exempel Sverige sågs det med misstänksamhet från det politiska etablissemangets sida; det dög inte om den östtyske resenären påverkades i västerländsk-demokratisk riktning under sina resa, något som tämligen ofta inträffade.

Avseende de östtyska resenärernas kontakter med Sverige har, skriver Hedin, en hel del dokumentation hittats i de öppnade östtyska arkiven. "Trots att Sverige", framhåller Hedin (sidan 305), "inte hade tillnärmelsevis den politisk-strategiska prioritet som Förbundsrepubliken [Tyskland] hade för Östtyskland, så finns i den östtyska resekaderns rapporter från Sverige ett stort intresse för de politiska styrkeförhållandena inom olika svenska organisationer och akademiska institutioner, samt enstaka exempel på direkta försök att påverka dessa."

Arkivmaterialet visar att de östtyska gästerna ofta mottogs synnerligen vänligt i Sverige, vilket inte överraskar den som vet hur ofta det fjäskades för representanter för "DDR" på besök i Sverige. Ett exempel som anförs i boken rör den kvinnliga "doktorand G.", som var i Sverige på 1970-talet för att samla material rörande "manipuleringen av den allmänna opinionen i den svenska pressen med avseende på rapporteringen om DDR och den europeiska säkerheten".

Med hjälp av svenska kontakter som var aktiva i Vänsterpartiet kommunisterna lyckades doktorand G. bli intervjuad av Sveriges radio och på detta sätt få tillfälle att rika kritik mot svenska media. Hedin påpekar: "Ironi i detta företag verkar inte alls ha varit uppenbar för samtiden – en företrädare för en diktatur, som under stränga reserestriktioner reser till en demokrati för att undersöka dess påstått bristande pressfrihet, möter där vänligt sinnade personer

som utnyttjar sin demokratiska yttrandefrihet och goda tillgång till massmedia för att skönmåla diktaturen" (sidan 310).

Kina och Tibet

Två intressanta uppsatser i boken handlar om Röda Kinas politik: Katrin Goldstein-Kayagas "Sverige och den kommunistiska regimen i Tibet" samt Michael Schoenhals "Föregripande politiskt självmord?". Tibet framstod under det Kalla kriget, liksom det alltjämt gör, för antikommunisterna som en symbol för kommunistisk ockupation och kommunistiskt förtryck. Kommunistvänner tenderade i stället att se det kinesiska styret som ett lovvärt försök att modernisera ett efterblivet och religiöst vidskepligt samhälle. Sverige har alltid, konstaterar Goldstein-Kyaga, accepterat Kinas ockupation (sidorna 141-142):

"Man kan fråga sig varför Sverige tycks ha accepterat invasionen av ett fredligt land, som liksom Sverige varit neutralt under andra världskriget och genom en isolationspolitik försökt att undvika att hamna inom något av stormaktsblockens intressesfär." Författarinnan har gått igenom utrikesdepartementets dokumentation i Tibet-frågan 1949-2003, riksdagsprotokoll från samma period samt dokumentation från Svenska Tibetkommittén 1990-2001; desutom har hon studerat svensk press behandling av Tibet-frågan. (Viss dokumentation från UD har hon nekats tillgång till).

Goldstein-Kyaga konstaterar, att ingen svensk regering intagit en förstående syn på tibetanska självständighetssträvanden. Detta kan vid ett första påseende förefalla märkligt när det gäller de regeringar som leddes av Olof Palme, en politiker som vinnlade sig om att uttala svenskt stöd för så kallade antikoloniala befrielseörelser. Vid närmare eftertanke inser man dock, att Palme och hans eftersägare bara var intresserade av att stödja upprorsörelser som riktade sig mot västerländska intressen – kamp mot kommunism i olika former sågs som "reaktionär" eller till och med "fascistisk". Alltså inget stöd för tibetanska frihetskämpar! Inte heller visade FN:s svenske generalsekreterare Dag Hammarskjöld något intresse att rikta kritik mot Kinas Tibet-politik, knappast heller de borgerliga regeringarna (med undantag för någon enstaka minister).

Dock har den svenska inställningen i någon mån ändrats under senare år, icke minst beroende på att den kinesiske ledaren Dalai lama fått Nobels fredspris och

dessutom numera inte propsar på tibetansk självständighet.

Michael Schoenhals uppsats om Maos Kina handlar om Kulturrevolutionen och dess excesser, "ett av de mest tragiska kapitlen i vår globaliserade mänsklighets samtidshistoria", som författaren värtaligt uttrycker saken (sidan 257). (Mao Tse-tung uttryckte för övrigt på sin dödsbädd att det främst var för Kulturrevolutionen han ville bli ihågkommen). Det var 1966 som Kulturrevolutionen inleddes mot bakgrund av att det kinesiska ledarskapet tyckt sig se ett stärkande av "revisionismen" i det kommunistkinesiska samhället. En rejäl omskakning ansågs vara av nöden under parollen "Bort med det gamla!" Den åldrande Mao hävdade i ett uttalande som gav genljöd runt hela världen att "det var rätt att göra uppror". Nu följde ett flerårigt vansinne som kostade miljoner människor livet och förstörelse av omätliga kulturskatter. Till de företeelser som angreps hörde pengar, konfucianismen, den så kallade borgerligheten, högre utbildning, utländska intressen och företeelser, statliga institutioner och funktionärer etcetera. Våldet eskalerade till oanade nivåer.

Schoenhals avslutar sin uppsats med följande tänkvärda ord (sidan 280): "Jag inser så här mot slutet att läsaren säkert fortfarande väntar på svaret på frågan om kulturrevolutionen i någon mening var 'framgångsrik'? I ärlighetens namn så vet jag inte. Men det skall bli spännande att ta upp frågan med Ordförande Mao när jag väl får tillfälle att hälsa på honom på historiens soptipp...".

Kampuchea och Pol Pot

När Pol Pot (som egentligen hette Saloth Sar) och hans Röda khmerer tog över makten i Kambodja 1975 ändrade man landets namn till "Demokratiska Kampuchea". Sedan följde ett av de värsta blodbad historien skådat – uppskattningsvis ett par miljoner människor dog i anslutning till försöket att omvandla landet till ett fullskaligt kommunistiskt Utopia. Många svenska vänsteranhängare stödde in i det längsta Pol Pot och Röda khmererna, till och med när den fruktansvärda sanningen började gå upp för omvärlden. Alla rapporter om det bestialiska massmordet på den egna befolkningen avfärdades länge som skräckpropaganda iscensatt av kapitalistiska fiender.

Om den kambodjanska samhälls- och dess svenska uppbackare

Saloth Sar, alias Pol Pot, genomförde massmord på den egna befolkningen i terrorns Kambodja. En av de värsta kommunistiska massmördarna. Teckning: Benny H.V. Andersson

har frilansskribenten och före biståndsarbetaren Peter Fröberg Idling skrivit en läsvärd bok som heter *Pol Pots leende* (393 sidor, Bokförlaget Atlas 2006). Författaren varvar glimtar från en resa som en grupp från Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea, inklusive Jan Myrdal, gjorde till det förlovade landet 1978 med Kambodja-skildringar från olika tidsepoker. Boken blir på detta sätt ganska ostrukturerad, men slutresultatet är ändå givande. Till detta lyckade facit bidrar den surrealistiska, drömlika stämning som skapas genom författarens speciella skrivsätt.

Peter Fröberg Idlings bakgrund är intressant. Hans allra första minne, omtalar han i bokens begynnelse, är när han upplever en antiamerikansk demonstration från insidan av en barnvagn 1975 (han var då tre år gammal). Demonstranterna skanderade taktfast: "Kissinger! Kissinger! Mör! Da! Re!" Vi som är litet äldre är väl bekanta med sceneriet, även om den politiska inriktning jag representerade snarare tillhörde dem som stod vid sidan av demonstrationstågen och ropade "FNL-Mördare!"

En stor del av Fröberg Idlings bilder från terrorns Kambodja är huvudsakligen personliga och rör hans egna vistelser i landet som biståndsarbetare samt svenska Kampuchea-entusiaster som Jan Myrdal, Hedda Ekerwald, Gunnar Bergström och Annika Andervik (den senare "heter egentligen något annat" eftersom den verkliga personen bakom denna pseudonym inte ville medverka i boken). Fröberg Idling är också mycket påläst när det gäller

Kambodja/Kampuchea historia och politik. Inte minst illustreras rivaliteten mellan Kambodja och grannlandet Nordvietnam/Vietnam, vilken ju också ledde till en vietnamesisk invasion och ett regionalt krig i slutet av 1970-talet vilket kastade Pol Pot och Röda khmererna ur sadeln. Författaren konstaterar (sidan 111):

"För Nordvietnam var röda khmererna bra, så länge de tvingade USA att sprida sina bombplan även över Kambodja. Det minskade bombardemanget i Vietnam. Men efter fredsfördraget 1973 var det viktigare att försöka fördröja röda khmerernas seger. Nordvietnam ville först erövra Sydvietnam, så att de sedan kunde ta aktiv del i etablerandet av ett kommunistiskt Kambodja."

"Kanske värsta regimen"

Det är naturligtvis intressant att notera vad socialdemokraten, senare riksdagens talman, Birgitta Dahl hade att säga kort efter den kommunistiska segern i Kambodja. Hon citeras (sidorna 268-269) av Fröberg-Idling: "Alla vet vi ju att mycket, ja kanske det mesta, av det som nu sägs om Kambodja är lögn och spekulation. Det var helt nödvändigt att evakuera Phnom Penh. Det var nödvändigt att snabbt få igång livsmedelsproduktionen och det skulle komma att kräva stora offer av befolkningen. Men det är ju inte det som nu är vårt problem. Problemet är att vi faktiskt inte har kunskaper, direkta vittnesbörd, för att kunna avvisa alla lögn som sprids av Kambodjas fiender."

Detta sagt av en svensk toppolitiker

som under hela Indokina-konflikten förhärsligade de kommunistiska gerillakrigarna i Vietnam, Laos och Kambodja och bara hade förakt och hat till övers för den västdemokrati – USA – som faktiskt försökte göra något för att hejda kommunismens framfart i denna del av världen, låt vara på ett stundtals contraproduktivt sätt. Dahl var inte ensam, hon hade talrika meningsfränder över hela det politiska spektrat. I fallet Kambodja måste det ändå sägas att de allra flesta gamla Pol Pot-vänner så småningom insåg, att berättelserna om massmordet på den egna befolkningen var alldeles sanna. Birgitta Dahl dröjde ända till slutet av 1990-talet med att, därtill nödd och tvungen, göra någon form av avbön. I dag är det väl i stort

sett bara den egenartade Jan Myrdal som framhärdar i att massmordet var politiskt nödvändigt.

Peter Idling Fröberg besitter uppenbarligen en djup kunskap om Kambodjas förhållanden i förfluten tid och nutid. Hans egen slutsats uttrycks i följande ord (sidan 352): ”Vad kvarstår av entydigheten? Revolutionen där de centrala teorierna hade företrädare framför de lokala förutsättningarna. Kompromisslösheten. Det traditionella våldet, ytterligare underblåst av inbördeskrigets grymhet. Men föga mer. Entydigt, tvetydigt, tertydigt. Vad är orsak, vad är verkan? Hur det än är med det kan jag inte säga annat än att Demokratiska Kampuchea är en av de värsta,

kanske den värsta, regimen i modern tid. En kombination av obeskrivlig brutalitet och häpnadsväckande inkompetens.”

För inte så värst länge sedan ansågs det högeligen kontroversiellt att erinra om kommunismens brott mot mänskligheten. Så är inte längre fallet. De enda som har några invändningar i dag torde vara vissa intellektuella, obotfärdiga diktaturkramare i exempelvis kpml(r) och det så kallade Antifascistiska aktion (afa).

Slutligen kan noteras att Föreningen för upplysning om kommunismen nyligen bildats och att föreningen höll en värdig manifestation på Norrmalmstorg i Stockholm i december 2006.

Det kom ett brev till Karl Mewis i Rostock...

I april 1960 skrev Kjell Ericsson i Malmö, medarbetare i Konsumentföreningen Solidar i Malmö, till Karl Mewis i Rostock i Östtyskland. Ericsson kunde inte tyska, varför han skrev på svenska. Hans brev, nogsnamt översatt till tyska, är nu en av de många tusentals handlingar som förvaras i tyska arkiv från kommunisttiden. Nu var brevmottagaren i Rostock inte vem som helst och dessutom kunde han både tala och läsa svenska.

★★★ Innan jag går in på skälet till skrivelsen kan det vara lämpligt med några ord om Karl Mewis (1907-87). Han hade genomgått Leninakademien i Moskva 1932-34 och var 1939 medlem av det Tyska kommunistpartiets (KPD) centralkommitté. Under Spanska inbördeskriget var han frivillig för republiken i de internationella brigader, som behärskades av Sovjetunionen och den sovjetiska hemliga polisen. Han emigrerade sedan till Danmark och fick täcknamnet ”Erwin”.

1938-40 var Mewis i Prag och kom sedan till Malmö och Stockholm och var medlem av ledarskapet för KPD i exil. Mewis internerades i Sverige 1943 (Smedsbo). Han återvände i december 1945 till den sovjetiska ockupationszonen i Tyskland. Mewis var vidare initiativtagare till de så

kallade Östersjöveckorna i Rostock och 1952-61 förstesekreterare i Rostockdistriktet. Senare gjorde Mewis karriär och var till exempel 1963-68 Östtysklands ambassadör i Polen. Mewis är väl företräd i den svenska säkerhetspolisens akter från Andra världskriget.

Solidar

Det var alltså till en partiveteran som Ericsson skrev och föreslog ett besök i Östtyskland och återopade ett tidigare sammanträffande med Mewis och fru i Malmö 1959. Kooperativa tjänstemännens förbund

av Bertil Häggman
bertil.haggman@contra.nu

skulle kongressa i Malmö, och man ville göra ett besök i Stralsund i maj 1960. Nu önskade man träffa Konsum-företrädare i Östtyskland och bad Mewis om hjälp. Omkring 40-45 personer skulle ingå i den svenska delegationen.

Några ord om Konsumentföreningen Solidar. Den hade bildats 1907 i Malmö, men kom inte förrän 1992 att införlivas med Kooperativa förbundet (KF). De var formellt opolitiska men behärskas av Socialdemokraterna (SAP) och är därmed den kanske största ekonomiska plattformen för partiet, som suttit vid makten i Sverige med korta avbrott sedan 1932 (bland annat med stöd av det svenska kommunistpartiet [SKP] som numera heter Vänsterpartiet).

KF är skilt från SAP och Landsorganisationen (LO), men de båda senare har

ett samarbete i fasta former med KF. SAP behärskar KF genom att hela KFs styrelse och nästan alla förtroendevalda är socialdemokrater.

Skolan i Bad Doberan

Mewis hade emellertid också en viktig roll som kontakt med SKP, och det är troligt att han spelade en viktig roll när det svenska systerpartiet till Tysklands socialistiska enhetsparti (på tyska förkortat SED) grundade en partiskola i badorten Bad Doberan nära Rostock. Skolans historia är inte helt klarlagd men torde ha finansierats av Östtyskland. Rektor för skolan var Jan Kempe, och det fanns både östtyska och svenska lektorer. På den östtyska sidan verkar det som om distriktsledningen i Rostock var ansvarig (Mewis sekretariat).

Ericsson är bara ett exempel på det omfattande materialet i de tyska arkiven om förbindelserna mellan Sverige och Östtyskland.

Det var dock inte bara kontakter mellan SED och SPK/Vänsterpartiet kommunisterna (VPK). Den östtyska statssäkerhetstjänsten (Ministerium für Staatssicherheit, Stasi) hade kontakter i Sverige. Den svenska justitieministern Laila Freivalds avslöjade 2000 i riksdagen, att den svenska säkerhetspolisen (SÄPO) hade undersökt 45 misstänkta Stasi-agenter. Av dessa hade sju delgivits misstanke om spioneri av svensk åklagare, men deras brott ansågs preskriberade när de under 1990-talet var föremål för utredning.

Omfattande material

Att Mewis genom sin ställning som förste-sekreterare i Rostockdistriktet 1960 hade kontakter med Stasi torde stå utom allt tvivel. Stickprov i distriktsledningens arkiv bekräftar, att alla besök i Rostock av svenskar och av partimedarbetare där som besökte Sverige noga registrerades. Det finns långa och mycket detaljerade rapporter om Sverige-besöken i ledningens arkiv. Då får man samtidigt betänka, att inte allt sparades och att mycket känsligt material säkert hunnit förstöras innan Öst-tyskland upphörde som självständig stat.

Bara registret över material från Öst-ersjöveckorna, som inleddes 1958 och upphörde i slutet av 1980-talet, omfattar hundratals registerkort. Om man vill kan man jämföra med Stasis förberedelser inför de skandinaviska besöken i Rostock med omgivningar. Besökarna kom från samtliga

1908 öppnades Solidar-butiken vid Møllevångstorget i Malmö. Idag är den då självständiga konsumentföreningen en del av Konsum Sverige – på 1960-talet samarbetade man med östtyska ”kollegor”.

skandinaviska länder samt från Polen och Sovjetunionen.

Brevet från Solidar är endast ett exempel på det omfattande och intressanta material om förbindelserna mellan de båda kommu-

nistpartierna, om Stasis aktiviteter i Sverige och om vänskapsföreningar i Sverige och Östtyskland för att främja dessa förbindelser.

Till
Herr Karl Mewis
Rostock-distriktet
DDR

Malmö den 26 april 1960

Jag återknyter till vårt sammanträffande i Malmö förra året mellan Dig, Din hustru och Bror Malmquist. Jag ber om ursäkt för att jag inte skriver på tyska.

I den svenska konsumentrörelsen har vi en fackförening med namnet Kooperativa Tjänstemännens Förbund. Denna omfattar anställda vid kooperationen i överordnade positioner i bagerier, slakterier, chefer för större avdelningar, varuhuschefer, områdeschefer för butiker etc från hela Sverige.

I anslutning till vår kongress i Malmö skulle vi gärna genom ett besök i Stralsund knyta kontakt med tjänstemän i konsumentorganisationen där. Vi har redan genom SJ tagit kontakt med DDRs turistbyrå. Vi har reserverat biljetter och abonnerat en buss för vidare färd till Stralsund. Ankomst till Saßnitz söndagen den 15 maj 1960 klockan 13.20. Avsedd hemresa den 16 maj på eftermiddagen. Vi har redan beställt hotellrum i Stralsund.

Vad jag nu vill be Dig om är att förmedla en kontakt med den i Stralsund belägna konsumentorganisationen, så att vi på kväl-

Ur den östtyska säkerhetstjänstens arkiv kommer ovanstående brev från Konsum Solidar i Malmö. Det var ursprungligen skrivet på svenska, men i östtyskarnas arkiv finns bara den tyska översättningen kvar. Ett försök till återöversättning till svenska görs här omkring.

len kan få tillfälle att äta en enkel måltid tillsammans med tjänstemän därstädes och att vi den 16 maj får tillfälle att besöka några Konsumbutiker, en av Konsum ägd produktionsanläggning, liksom själva staden, det vill säga vi behöver ett program för besöket.

Till detta studiebesök har förbundsledningen bjudit in hela delegationen, så vi räknar med att det blir mellan 40 och 50 personer. Vi vill försöka Dig så lite arbete som möjligt, men vi hoppas att Du trots Dina omfattande och ansvarsfulla uppgifter, snabbt kan ta Dig an uppgiften.

En förhandsförfrågan hos konferensdeltagarna har visat att de framförallt är intresserade av att delta i ett studiebesöket och att få tillfälle att sammanträffa med kollegor från Konsumentrörelsen i DDR.

Jag ser med stort intresse fram mot Ditt svar – självklart på tyska. Jag kan läsa och tala en del tyska. Men att skriva ett längre brev på tyska skulle ta mig åtskilliga timmar. Jag återkommer till Dina svenska språkfärdigheter och ber än en gång om ursäkt för att jag skrivit på svenska.

Med kamratliga hälsningar
Kjell Ericsson
Solidar Malmö, Spangatan 37
PS Bror Malmkvist ber mig att hälsa Dig. Jag har rådgjort med honom innan jag framfört detta förslag till Dig.

McCarthy och kommunismen i USA

★★★ Den 9 februari 1950 inleddes en av de mest uppmärksammade politiska kampanjerna i modern tid. Denna dag höll nämligen den republikanske Wisconsin-senatorn Joseph McCarthy ett tal i Wheeling i West Virginia, där han hävdade att den amerikanska administrationen under president Harry Truman var infiltrerad av kommunister. Enligt den då 41-årige senatorn befolkades det amerikanska utrikesdepartementet av 57 kommunister. I sitt tal diskuterade McCarthy kommunismens syften och det hot ideologin i fråga utgjorde mot det amerikanska samhället.

I år är det nämnt 50 år sedan senator McCarthy avled, bara 48 år gammal. Under sin relativt korta tid i händelsernas centrum hade han blivit bekant över hela världen som en outtröttlig avslöjare av kommunister och kommunist sympatisörer och ett rött skynke för alla rättrogna vänsteranhängare. Hans namn gav också upphov till termen "mccarthyism" som beteckning för påstått hysteriska kampanjer – ordet "häxjakt" är oupplösligt förenat med sådana kampanjer – riktade mot vänsterelement. Ordet "mccarthyism" används fortfarande relativt flitigt som ett skällsord i den politiska debatten.

Mot denna bakgrund kan det vara befogat att något erinra om vad Joe McCarthy verkligen gjorde under sin aktiva tid och om denna tids anda. Först skall sägas att McCarthy inte var först med att varna för kommunistisk infiltration i den inledande fasen av det Kalla kriget. Bara ett par veckor innan senatorn höll sitt ryktbara tal i Wheeling hade kommunisten Alger Hiss av en jury i New York dömts skyldig till mened för att under ed ha ljugit om sina politiska aktiviteter. Hiss var en av de tilltalade i en process som utredde så kallad oamerikansk verksamhet i regi av det amerikanska representanthuset, där den blivande vicepresidenten och småningom presidenten Richard Nixon var tongivande. Nixon hade satt sin tilltro till en avhoppad kommunist vid namn Whittaker Chambers, en redaktör vid tidskriften *Time Magazine*, vilken informerat om att han lärde känna Hiss under sin tid i det amerikanska kommunistpartiet. 1950 var också året då makarna Julius och Esther Rosenberg avrättades som spioner. En rad andra spionfall ägde rum i hela västvärlden,

McCarthy and His Enemies – troligen den bästa bok som skrivits om McCarthy-processerna i USA.

också i Sverige.

Sanningen om den kommunistiska infiltrationen i det amerikanska samhället började rullas upp under den senare hälften av 1940-talet. Redan 1938 hade emellertid Kongressen tillskapat ett utskott för undersökning av oamerikansk verksamhet. 1945 hade detta utskott permanentats under namnet House Committee on Un-American Activities (HCUAA), och en av medlemmarna 1948 hette Richard Nixon. Ett av de mest sensationella vittnesmålen i sammanhanget hade avgivits av den avhoppade kommunisten Elizabeth Bentley, som avslöjade två vittförgrenade kommunistiska infiltrationsgrupper: Silvermastergruppen och Perloggruppen. Sedan kom Chambers ännu mer sensationella avslöjanden som till fullo bekräftade vad Bentley tidigare hade sagt och som blottlade Hiss verksamhet.

Avgörande i Hiss-målet (även om han aldrig dömdes för spioneri på grund av att detta brott var preskriberat) var fem rullar med mikrofilm omfattande hemliga dokument från utrikesdepartementet som Chambers hade gömt i en pumpa på sin gård i Maryland. Det gjorde att den stilige UD-tjänstemannen Hiss dömdes mot sitt nekande, under det att den lite luggslitne

Whittaker Chambers bevisades ha haft rätt. Vänsteropinionen i USA och den övriga västvärlden skulle aldrig förlåta vare sig Nixon eller Chambers för deras roller i dramat.

Så låg alltså landet då senator Joseph McCarthy inledde sin verksamhet. Hans tal i Wheeling ledde till omfattande skrivelser och fick, enligt McCarthy sekreterare Mrs. Larry Lawrence Lent i boken *My Travels Through This World*, tre resultat: 1. Omfattande publicitet i pressen, det mesta kritiskt mot McCarthy. 2. Senatens beslut att undersöka McCarthy anklagelser, men i verkligheten blev det McCarthy som kom att granskas. 3. Det amerikanska kommunistpartiet myntade termen "mccarthyism" under angreppen mot McCarthy.

Den troligen bästa boken om McCarthy verksamhet och anklagelserna mot honom författades 1954 av William F. Buckley, Jr. och L. Brent Bozell under titeln *McCarthy and His Enemies*. Författarna konstaterar inledningsvis att det under 1940-talet utmejslades kriterier enligt vilka personer som anställdes i federala organ skulle granskas. Enligt kriterier avfattade av Civil Service Commission 1942, skulle en person vars lojalitet mot regeringen kunde omfattas av "rimligt tvivel" inte anställas. Ansträngningar av detta slag kunde emellertid inte hindra att hundratals regeringstjänstemän, som bevisligen var anslutna till kommunistiska frontorganisationer, anställdes inom den federala apparaten. Detta framgick mycket tydligt genom en lång rad personer som McCarthy utsatte för granskning under senatsförhören.

Om det var McCarthy Wheeling-tal som gjorde senatorn berömd över en natt, så var det under de fyra månader långa underhandlingarna i senatens Tyding-kommitté (uppkallad efter senator Millard Tyding) som cementerade McCarthy rykte. I anhängarnas ögon var han en lysande banérförare i kampen mot kommunistiskt inflytande, medan han enligt belackarna här lade grunden för sin påstådda teknik att "smutskasta oskyldiga människor" i sin "häxjakt" på "påstådda" kommunister. McCarthy gav sammanlagt 110 namn han bedömde tvivelaktiga ur säkerhetssynpunkt till kommittén; av dessa var 62 anställda vid State Department (amerikanska motsvarigheten till UD).

Samtliga friades av kommittén, trots att vissa av personerna i fråga kunde bevisas ha varit anslutna till ett 20-tal kommunistiska frontorganisationer.

Buckley och Bozell gör följande sammanfattning: "För att sammanfatta: Under Tydings-förhören förklarade UD-tjänstemän tid efter annan att alla McCarthy fall hade blivit 'noggrant undersökta' och, som ett resultat av dessa undersökningar, friade... Ett år senare hade 80 procent av McCarthy fall placerats i lojalitets- eller säkerhetskanaler [det vill säga blivit föremål för förnyad granskning], och inom kort hade 29 procent av dem separerats [från fortsatt tjänst]." Kontentan var alltså

att McCarthy till stor del hade haft rätt: trots amerikanska UDs försäkran om att de av McCarthy namngivna tjänstemännen var OK, blev de alltså utsatta för förnyad granskning och i en del fall också skilda från sina tjänster.

Inte så få av de namn som McCarthy offentliggjorde hade varit anhängare av Kommunistkina och under 1940-talet gjort betydande insatser för att få USA att överge Chiang Kai-sheks nationalister till förmån för Maos kommunister. Många var knutna till tidskriften *Amerasia*. I det perspektivet avporträtterades kommunisterna såsom huvudsakligen oförargliga bondereformatörer.

För att avrunda: McCarthy gjorde sig under sin karriär skyldig till överdrifter, särskilt under angreppen mot den amerikanska armén; han hade tyvärr också det dåliga omdömet att omge sig med tvivelaktiga medarbetare som Roy Cohn och David Schine. Detta bör emellertid inte undanskymmas, att mycket av det han gjorde var fullt motiverat och försvarbart – USA var verkligen utsatt för ett djupgående och omfattande undergrävande arbete från aktiva kommunister som stod Sovjetunionen eller Kommunistkina nära.

McCarthy satte ett välbehövligt strålkastarljus på detta arbete.

Tommy Hansson

Linné, Hammarskjöld och Nemesis divina

★★★ Den världsberömda läkaren och botanikern Carl von Linné föddes för jämnt 300 år sedan – 1707 – i småländska Råshult och växte upp i Stenbrohult nära Älmhult, hemort för det multinationella IKEA. Hans *Systema Naturae* klassificerade växtrike och djurrike samt introducerade de artnamn som fortfarande används över hela världen.

År 2007 kommer Linné främst att hyllas för ovannämnda forskarbragd. Hans teologiska verk *Nemesis divina* (Gudomlig vedergällning) kommer i stor utsträckning att glömmas. Gudomlig vedergällning var enligt den store botanikern Guds sätt att reagera för att balansera och skapa rättvisa. Listan över kända och okända fall som illustrerade gudomlig vedergällning (en stor del av manuskriptet förvaras i London) finns bevarad.

Linné hade en föregångare i det puritanska England. En av periodens mest inflytelserika samlingar hette *The Theater of God's Judgments* (1597) (Gudsdomarnas skådebana), och författare var den kände puritanske teologen Thomas Beard. Samlingen gav exempel på hur Gud straffar syndare redan i jordelivet. Beards bok var en del av den tradition som ledde fram till Linnés *Nemesis divina*. Beard visar med exempel både ur Den heliga skrift och samtida texter hur Gud är särskilt vaksam gentemot furstar och andra världens mäktiga.

Engelsmannen Beard var inte vem som helst. Han var församlingspräst i Huntingdon, den stad där lordprotektorn

Ett porträtt målat efter Linnés lappländska resa 1732

Oliver Cromwell växte upp, och dessutom huvudlärare i Huntingdon Free School, där Cromwell gick i skola. Hans inflytande på den unge Cromwell bör ha varit avgörande. Beard lärde den kommande segraren i det engelska inbördeskriget att försynen verkar i vardagen och att synden får sitt straff. En komparativ studie av Beards och Linnés verk saknas fortfarande.

Ett av Linnés exempel är Julius Caesars öde: "Julius Caesar gessit praelia 50, vicit urbes 80, subjugavit populos 30, triumphavit 3. Non suffecit consulatus continuus, dictatura perpetua, censoria dignitas, prae-nomen Imperatoris, cognomen Patris Patriae, statua interreges. Senatui assurgere

non sustinuit, regnum affectavit... Inkommet genomstickes av 23 styng. Då han observerar där ibland Brutus, säger han: et etiam tu, Brute, sweper kappan omkring sig, dör. Brutus var hans egen horunge av en annan mans fru" (på 1700-talet såg man med starkt ogillande på utomäktenskapliga förbindelser).

Ett öde som av naturliga skäl inte återfinnes i *Nemesis divina* är FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjölds. I november 1959 fann New York-polisen den döde danske FN-diplomaten Povl Bang-Jensen i Alley Pond Park. Dansken hade ådragit sig Sovjets vrede sedan han på uppdrag av världsorganisationen hade upptagit vittnesmål från 81 landsflyktiga ungerska revolutionärer. De ville inte få sina namn avslöjade, då den sovjetiska ockupationsmakten vidtog repressalier mot kvarvarande släktingar. Hammarskjöld krävde att namnen skulle utlämnas.

Bang-Jensen vägrade och brände sina anteckningar. I juli 1958 avskedades han av Hammarskjöld. Innan det skedde hade han mottagit en rad vittnesmål från ungerska frihetskämpar om hur Sovjetunionens underrättelsetjänster hade infiltrerat FN. Svaret på frågan om GRUs och KGBs infiltration av FN finns i de ryska arkiven. Inte förrän dessa i sin helhet öppnas kommer vi att få veta vad som hände.

I början av 1960-talet omkom Dag Hammarskjöld i en flygolycka i Afrika.

Bertil Häggman

Första cyberkriget:

Ryssland försökte knäcka Estlands infrastruktur

I samband med den rysk-estniska så kallade statykrisen utsattes Estland för en internetattack av sällan skådad omfattning. Spåren ledde till ryska myndigheter och militära experter flög till Tallinn för att på plats studera det första cyberkriget. Ett försök att sänka Estlands infrastruktur.

För första gången har världen upplevt ett cyberkrig. Sedan den estniska regeringen beslutat att flytta på den staty som populärt gått under beteckningen "den okände våldtäktsmannen", började det hända saker i Estlands cyberrymd.

De estniska datasäkerhetsmyndigheterna räknade redan i förväg med att det skulle kunna hända saker vid sidan av berusade ryska huliganers framfart i Tallinn. Det visade sig vara en riktig bedömning.

Estland är mycket beroende av internet. De har helt enkelt aldrig brytt sig om att skapa manuella alternativ till saker som i Sverige successivt flyttats över till nätet – tjänsterna har helt enkelt inte funnits under den sovjetiska ockupationen. I Estland kan man rösta på internet och liksom i Sverige kan man fylla i deklARATIONER och göra småbetalningar (parkeringsavgifter, bussbiljetter osv) via internet och mobiltelefon. Dessa småtjänster är betydligt mer utbredda i Estland än i Sverige.

Under veckorna närmast efter statyflyttningen översvämmades Estland av cyberskräp som var nära att knäcka landets internet-tjänster. En miljon kapade datorer världen runt (från Kina, Peru, USA...) började sända stora datamängder till estniska mottagare i vad som kallas "distributed denial of service attack". Svenska polisen råkade ut för en sådan efter tillslaget mot fildelningsajten Pirate Bay. Men då var det ett angrepp direkt från de mest tekniskt kompetenta hackarna i världen mot en enskild sajt. Nu var det något helt annat. En attack inte bara mot *en* myndighet, utan mot ett helt land. Filer med stora bilder eller videofilmer tar snart upp hela överföringskapaciteten och fyller e-postlådor. De tar också upp utrymmet på servrar och dataväxlar – då kommer inte ens den enkla oskyldiga normala e-posttrafiken fram och många hemsidor blir otillgängliga. De som ägde de kapade datorerna hade antagligen

ingen aning om vad som skedde. Det kan inte ens utslutas att någon inte ont anande. Contra-läsare fått sin dator kapad och missbrukad.

Det kan vara svårt att spåra varifrån datorerna styrs, men i flera fall lyckades estniska säkerhetsmyndigheter spåra attackerna till personer som arbetar åt ryska myndigheter. Ryssarna förnekar all inblandning, men spåren leder i en och samma riktning.

IT-experter från Europa, USA och Israel flög in till Tallinn för att på plats studera det första cyberkriget och för att medverka

cg.holm@contra.nu

i esternas försvar.

Konstanta och återkommande förfrågningar om hundratusentals tunga informationsfiler från de estniska bankerna ledde till att de två största bankerna Swedbank-ägda Hansabank och SEB-ägda SEB Eest Ühispank, tvingades stänga. Hela betalsystemet i landet hade brutit samman om inte de två bankerna som skyddsåtgärd stoppade all access från utlandet. Naturligtvis till stort besvär för alla som hade behov att göra legitima transaktioner från utlandet. Men det estniska betalningssystemet, som är mer internet-beroende än det svenska, kunde räddas.

Attackerna riktade sig också mot estniska myndigheter. Presidentens, regeringens och riksdagens, liksom flera myndigheters, hemsidor blockerades av alltför stor trafik. Riksdagen tvingades stänga sin e-postserver, medan de övriga blev mycket svåra att komma fram till. Samma skedde med de största dagstidningarnas hemsidor. Internet fungerade inte längre som informationskälla i ett krisläge! Då hade ändå de estniska datasäkerhetsmyndigheterna laddat upp med brandväggar, spam-filter med

mera. Reformpartiet, statsminister Andras Ansips parti, drabbades också. Där lyckades hackare ta sig in och lägga in en falsk ursäkt för statyflyttningen, undertecknad av statsministern.

Den estnische försvarsministern Jaak Aaviksoo förklarade att situationen utgjorde en attack mot landets nationella säkerhet.

Den 9 maj, dagen efter Andra världskrigets slut i Europa (ryssarna envisas med att fira krigsslutet en dag senare än alla andra), nådde volymen internettrafik i Estland en nivå på 1000 gånger den vanliga. Den 10 maj var det ännu värre.

För att effektivisera attackerna hade de ansvariga hyrt utrymme på så kallade botnets runt hela världen. Det är inte billigt och visade att det stod stora finansiella resurser bakom. Det var förvisso inte något som ryskspråkiga alkoholister i Tallinn kunde göra. När tiden för dessa inhyrningar började gå ut den 10 maj, lugnade läget ner sig.

Det har tidigare förekommit liknande försök att störa internettrafiken. Till exempel från terrorister i Mellanöstern. Men den här gången var resurserna helt klart i en annan storlek. De var väl uttänkta och störde ett helt lands infrastruktur.

De estniska datasäkerhetsmyndigheterna hade redan i förväg snappat upp planer på attacken på ryska chat-fora, men det handlade till en del om instruktioner till hackarna om hur de skulle göra mest skada. Instruktioner som inte utvecklats direkt i "the hacker community".

Estnische försvarsministern Aaviksoo säger att man inte har bevis för att attackerna var en rysk statlig angelägenhet. Men det kunde konstateras i loggarna att en del förfrågningar kom direkt från den ryska regeringens servrar. Och Moskva erbjöd inte minsta hjälp när esterna försökte spåra ursprunget till attackerna.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Tommy Hansson och C.G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan om inte annat markeras med citationstecken.

Sopeländet

Sopstationerna med deras gröna containrar utgör en institution i Miljö sverige. Med denna företeelse har kommit ett antal olägenheter i form av exempelvis nedskräpning och övervakningsmentalitet. I några fall har personer som råkat placera sopor i fel container drabbats av rättsliga påföljder på grund av den övervakningsapparat som vuxit fram i sopstationernas kölvatten. Detta drabbade en 76-årig kvinna som fick sopsponernas ögon på sig och ställdes inför rätta.

Den lokala stockholmstidningen *Mitt i Södermalm* (1 maj 2007) rapporterar om ett nytt grepp när det gäller övervakningen av sopheringen: boende uppmanas ange grannar som ställer sopor på fel ställe. Som belöning får angivarna biobiljetter av bostadsrättsföreningen på Tjärhovsgatan på Södermalm. "Man kommer osökt att tänka på det gamla Östtyskland där folk spionerade på andra och sedan angav varandra för partiet", citeras Stéphan Bertola. Av ett anslag som satts upp av bostadsrättsföreningen framgår "att den som anger någon som ställer ut föremål i allmänna utrymmen, korridor och hall eller någon som slänger glas i sopnedkastet eller någon

Sopheringen lämnar mycket övrigt att önska. Spioneri och angiveri gör inte saken bättre. (Foto: Tommy Hansson)

som ställer in större möbler eller material som inte ryms i sopkärnen, belönas med två presentkort med biobiljetter."

Enligt tidningsartikeln har "en obehagskänsla spridit sig i huset". Enligt bostadsrättsföreningens talesman handlar uppmaningen till angiveri i första hand om "brandsäkerhet och att de boende trots upprepade information inte slänger sina sopor rätt". Det framgår även av en tidningsartikel att den som anger sin felande granne måste vara beredd att vittna i tingsrätt. Några repressalier för sopsyndare uppges dock ännu inte ha diskuterats.

Aborterna ökar

I samband med att den borgerliga alliansregeringen givit klartecken till abortturism till Sverige, visar nyligen offentliggjord statistik att antalet aborter är rekordhögt i Sverige. 2006 utfördes 36045 aborter i vårt

land, och allra mest ökar tonårsaborterna. Den totala ökningen av antalet aborter i Sverige jämfört med 2005 utgjorde därmed två procent. Aborter bland tonårsflickor ökade dock med fem procent till 7532 – den högsta siffran i denna kategori någonsin. Under den gångna tioårsperioden har tonårsaborter ökat med hela 64 procent.

I Sverige är frågan om aborter mycket känslig, och feminister och andra politiskt korrekta sparkar bakut inför minsta antydning till att aborter skulle vara något negativt. På senare tid har emellertid också andra debattörer än de som brukar återfinnas inom den frikyrkliga sfären ifrågasatt rådande abortpolitik, däribland författaren Marcus Birro.

Sverige i Kalla kriget

Officiellt tillhörde Sverige genom sin neutralitetspolitik inte någon pakt eller allians under det kalla kriget. Bakom kulisserna förekom dock, trots att Sverige ville föra en vänskaplig politik gentemot Sovjet, samarbete med NATO och USA.

Sverige spelade en viktig roll inom ramen för det amerikanska Polaris-systemet innefattande atomdrivna ubåtar bestyckade med kärnvapenrobotar. Det framkommer i en initierad artikel av Nils Bruzelius i tidskriften *Pennan & Svärdet* (5B 2007).

Tanken med Polaris-ubåtarna var att USA i händelse av ett sovjetiskt kärnvapenangrepp skulle ha möjlighet till en snabb vedergällningsaktion mot Moskva och andra platser i Sovjetunionen. Det gällde då för amerikanska ubåtar att uppsöka vatten så nära Sovjet som möjligt med tanke på ubåtsrobotarnas bristande räckvidd. "Det havsområde som låg närmast Moskva, och

därmed erbjöd ubåtarna det bästa tänkbara operationsområdet”, konstaterar Bruzelius, ”var Skagerrak utanför den svenska västkusten.”

Ursprungligen var målsättningen för robotarnas räckvidd 1500 nautiska mil, men av tidsskäl sänktes målet till 900 nautiska mil. (Avståndet mellan Vinga på den svenska västkusten och Kreml beräknas till 876 nautiska mil). Svarta havet, Östersjön och Vita havet ligger visserligen närmare Moskva än Skagerrak, men dessa hav uteslöts av operativa skäl.

”Att ubåtarna skulle grupperas i Skagerrak var en strängt bevarad hemlighet, känd av ytterst få personer”, skriver Nils Bruzelius. Grupperingsområdet var således inte ens känt för de amerikanska kongresspolitiker som gav anslag till Polaris-projektet. Officiellt var det Norska havet (1500 nautiska mil från Moskva) som gällde.

Längs den svenska västkusten, från Vinga i söder upp mot gränsen till Norge, fanns fyra områden lämpliga för gruppering av ubåtar i George Washington-klassen med 16 missiltuber; antalet lämpliga bottenlägesplatser var åtta. Den säkraste platsen anges vara Vinga, ty härifrån låg de fem största sovjetiska städerna inom räckvidden: förutom Moskva även Leningrad, Gorkij, Kiev och Ckarkov.

Bruzelius framhåller: ”Ett halvår innan den första Polarisubåten blir operativ, 1 april 1960, formulerar USAs nationella säkerhetsråd, under ordförandeskap av president Eisenhower, en ensidig och hemlig säkerhetsgaranti för Sverige. I händelse av en sovjetisk aggression gentemot Sverige skulle USA med militära medel understödja Sveriges försvar.” NATO-länderna Norge och Danmark tillfördes kraftigt militärt stöd.

Polarisprojektets initiativtagare var den amerikanske marinchefen Arleigh Burke, som för övrigt hade svenskt påbrå.

Ingen ersättning för felaktigt beslagtagna djur

Hofors kommun beslagtogs och slaktade två hästar, två kor och en bagge i november 2005. Det skedde efter ett beslut av hälsoskyddsnämnden. ett beslut som emellertid undanröjdes av länsstyrelsen. Men då var det för sent, djuren var redan slaktade. Nu har det par som fick sina djur slaktade begärt att få ekonomisk ersättning på 25.480 kronor jämte ersättning för juridiskt biträde på 12.500 kronor. Kommunens försäkrings-

bolag, Länsförsäkringar, vägrar att betala och paret måste därför stämma kommunen för att få ersättning!

(*Arbetarbladet, Gävle*)

Polisen förskönar statistiken

Polisen redovisar år efter år ökat resultat i kampen mot narkotika. Sedan år 2000 har antalet narkotikabrott fördubblats. Och narkotikabrott är naturligtvis inte något som anmäls om inte polisen gjort ett ingripande. Polisen skryter gärna om sina insatser – och sina framgångar. Vid en närmare granskning som Dagens Nyheter gjort visade det sig emellertid att den förbättrade statistiken beror på att man gång på gång griper kända knarkare för ”ringa brott”, det vill säga mindre egna innehav. ”Tio urinprov på missbrukare är tio gånger mer värt än att få dit killen som säljer narkotika” säger en polis som forskar på Polishögskolan som kommentar till polisens statistik.

Skadeståndskrav för politiskt ställningstagande

En statlig myndighet (HomO) stämde Umeå kommun för att en av ledamöterna i socialnämnden röstat emot ett godkännande av två lesbiska kvinnor som adoptivföräldrar! HomO krävde Umeå kommun på 150.000 kronor i skadestånd för att den kristdemokratiska ledamoten Helen Edlund röstat nej med motiveringen att ett barn behöver både pappa och mamma. Statens skattepengar används alltså för att försöka få kommunala skattebetalare att betala skadestånd för att en demokratiskt vald politiker röstar i enlighet med sin politiska övertygelse! Enligt FNs barnkonvention ska barnens bästa vara vägledande för alla beslut rörande barn, något som HomO naturligtvis fullständigt struntar i. För HomO handlar det enbart fråga om vuxna personers önskan att få kontrollera barn som de inte kunnat avla på naturlig väg.

Motivet till skadeståndskravet var att de lesbiska kvinnorna skulle känt sig kränkta av att en ledamot röstat emot godkännande. Det beklämmande är i det här sammanhanget att majoriteten röstade för!

Lyckligtvis, ska det sägas, har HomO förlorat processen. Men hela affären har kostat skattebetalarna tiotusentals kronor.

(*Världen Idag*)

”Blind” tvingas betala tillbaka handikappersättning

För en gångs skull har samordning mellan

olika myndigheters register fungerat bra. En person i Helsingborg har krävts på återbetalning av 268.600 i handikappersättning. Personen hade fått ersättningen föregivande sig att vara blind. När vederbörande som bilförare råkade ut för en trafikolycka och bötfälldes upptäcktes handikappersättningen. Det blir nu till att betala både trafikböter och otillbörligt överkommen ersättning.

Är det tillåtet att elda i kakelugn?

Många vackra kakelugnar står i vårt lands äldre lägenheter enbart som prydnad. De får inte används att elda i, och detta på grund av dåliga skorstensstockar eller andra sälerhetsbrister. Men det räcker inte med att kakelugnen är säker. Det har Kader Hamakarim i Mölndal fått veta i en process som inkluderat inte mindre än tre instanser. I de två första instanserna vägrades Kader att elda mer än vid två tillfällen i veckan och då högst två timmar per tillfälle, men bara på vinterhalvåret. I sista instans, Miljöverdomstolen, sträckte sig generositeten längre. Kader får nu elda hela åtta timmar per gång vid de två tillfällena. Men på sommarhalvåret är all eldning förbjuden, oavsett hur ruggigt vädret är. Det kan tilläggas att Kader eldar med ved, vilket räknas som noll i koldioxidutsläpp (eftersom vedeldning enligt miljonissarnas teorier innebär att ett träd omedelbart suger åt sig all koldioxid som släpps ut). Nu kommer Kader istället att använda direktverkande el, vilket naturligtvis är mycket ”farligare” från klimatperspektiv sett.

Skolelever vet inget om kommunismen

Kommunismen är okänd för många skolelever. Skolan misslyckas totalt att förmedla kunskap om den ideologi som kostat mer än 100 miljoner människoliv under förra seklet. Vid en undersökning som gjorts av Stiftelsen för upplysning om kommunismen (<http://www.omkommunismen.se>) och Demoskop konstateras att av tillfrågade ungdomar (15–20 år) –känner 95 procent till Auschwitz, men 90 procent känner *inte* till Gulag –43 procent tror att det totala antalet offer för kommunismen understiger en miljon –bara 23 respektive 18 procent anser att Vietnam respektive Vitryssland är diktaturer

UTLANDS-NYTT

40 år sedan Sexdagarskriget

1967 anföll styrkor från arabländerna Egypten, Syrien och Jordanien staten Israel i ett försök att utkräva hämnd för nederlagen 1948 och 1956. Liksom tidigare var målsättningen att den judiska statsbildningen skulle utplånas. Huvudaktör i det arabiska anfällskriget var den egyptiske presidenten Nasser, som emellertid gravt överskattade de egna stridskrafternas styrka och analogt härmed underskattade Israels försvarsförmåga; Egypten hade utrustats militärt av dåvarande stormakten Sovjetunionen.

Israels seger i detta krig blev förödande för det arabiska självförtroendet och lade även grunden för Nassers nedgång som samlande gestalt för arabländerna. Efterträdaren Anwar Sadat bröt några år senare förbindelserna med Moskva. Kriget 1967 kom inte plötsligt.

Franz T. Cohn skriver i en artikel i *Världen Idag* (14 maj 2007): "De föregående åren var fyllda med allvarliga incidenter och terror vid Israels gränser i norr, väster och öster: PLO utförde sabotageaktioner. Israel svarade med attacker mot misstänkta terroristcentra i Jordanien. Syrien besköt israeliska samhällen i Galileen uppifrån Golanhöjderna. Traktorer som plöjde fälten i den demilitariserade zonen nedanför utsattes för prickskytte. Israel svarade med flyganfall. Trots provokationerna höll Israel en låg profil med endast mindre truppstyrkor i norr: Sovjetunionen gjorde gällande att Israel planerade ett anfall mot

Syrien. Israels dementier hjälpte inte och Syrien krävde att Nasser skulle mobilisera i söder."

Nasser eskalerade därpå den militära spänningen genom en rad åtgärder. Först stängde han Tiransundet för israelisk sjöfart till och från Eilat. Därmed avskars de israeliska handelsförbindelserna och import av olja österifrån. Suezkanalen var sedan tidigare stängd för transporter från och till Israel. Den 14 maj 1967 låter Nasser förflytta betydande styrkor via Suezkanalen genom Sinai mot den gamla vapenstillståndslinjen. Nasser begär att FN-trupper, som varit stationerade i Sinai sedan kriget 1956, skall dras bort – vilket den undfallande FN-chefen U Thant går med på. I mitten av maj mobiliserade Israel inför den hotande egyptiska uppmarschen, och samtidigt besköt syriskt artilleri galileiska byar från Golanhöjderna. De jordanska styrkorna leddes av en egyptisk general. Också irakiska och saudiarabiska trupper hade förts fram, påpekar Cohn.

Israels premiärminister vid denna tid hette Levi Eshkol, och han svarade för lyckokastet att göra den karismatiska Moshe Dayan till försvarsminister. Det som avgjorde kriget kan sägas ha varit det israeliska flygvapnets överraskningsoperation att slå ut flygstridskrafterna från såväl Egypten, Syrien som Jordanien. "Dayan gjorde en korrekt taktisk bedömning genom att sedan ge den södra fronten företräde över den norra syrisk fronten", framhåller Cohn i sin artikel.

"Under tiden började Jordanien beskjuta Tel Avivs förstäder och inledde operationer mot västra Jerusalem. Genom att israelerna efter tre dagar praktiskt taget hade nått sina mål i Sinai och stod vid Suezkanalen, kunde trupper flyttas över till Jerusalem som återförenades. Den syrisk armén besegrades den sjätte dagen."

Nederlaget ledde dock inte till någon arabisk eftertanke – i och med Khar-toum-resolutionen i slutet av augusti stod målet att utplåna den judiska staten fast. Fredsoverenskommelser mellan Israel och arabstaterna skulle låta vänta på sig till efter Yom Kippur-kriget 1973.

Fängslad egyptier

I Mubaraks Egypten har den 22-åriga Kareem Solimann blivit dömd till fyra års fängelse för att ha förolämpat dels president Hosni Mubarak, dels statsreligionen islam. Han skrev sina "förolämpningar" – i ett fritt land kallas sådana vanligen "kritik" – på sin blogg. Här försvarade Solimann även kvinnors rättigheter och kritiserade sitt universitet och så vidare.

Solimann skrev så angående en muslimsk attack mot en koptisk kyrka: "Muslimer avslöjade sitt rätta fula ansikte och avslöjade inför hela världen att de är fulla av brutalitet, barbari och omänsklighet." Och sådant går inte för sig i Egypten. Solimann uppges vara den förste egyptier som sänts i fängelse för något han skrivit på sin blogg. Ett illavarslande omen.

(National Review)

Boris Jeltsin död

I mitten på 1990-talet skrev *Expressen*-krönikören Ulf Nilson om Boris Jeltsin att denne, i samband med några av den sistnämndes dåvarande hälsoproblem, skulle vara död inom högst någon månad. Men Boris Jeltsin visade sig bli mer seglivad än så – han avled i maj vid 76 års ålder. Vilket kanske säger mer om kvaliteten på den sjukvård Jeltsin hade tillgång till än hans eget hälsotillstånd.

Jeltsin bör väl mest bli ihågkommen för de insatser för frihetens sak han gjorde innan han blev president i Ryssland. När han avsåg sig ledarskapet för Kommunistpartiet i Moskva slog han in en av de mest betydelsefulla spikarna i den döende kommunistregimens likkista. Han imponerade senare som en frihetens förkämpe när han som president i Ryska rådsrepubliken motsatte sig gammelkommunisternas kupp försök, samtidigt som

JAG VÄDJAR TILL TONY BLAIR ATT BEHANDLA DE FRIGIVNA SJÖMÄNNEN VÄL. HUGG INTE AV DERAS HÄNDER ELLER STENA DEM ELLER TORTERA DEM. HÄNG INTE HELLER UPP DEM TILL ALLMÄN BESKÅDAN I EN BYGGNADSKRAN.

MAHMOUD AHMADINEJAD

sovjetpresidenten Michail Gorbatsjov var placerad i husarrest på Krim. Jeltsins insatser som president i det postkommunistiska Ryssland var jämförelsevis mindre imponerande. Han förmådde varken hejda korruptionen, säkerställa en sund privatisering (statstillgångarna överfördes i stor utsträckning till korrupta oligarker) eller hindra kriget i Tjetjenien att bli en kvarnsten om Rysslands hals.

Innan Jeltsin avgick som president hade han handplockat Vladimir Putin som sin efterträdare, och det är Putin som alltmer fört Ryssland till den nya diktatur som nu härskar i Ryssland.

McCain eller Romney?

När cirka ett halvt år återstår till inledningen av de amerikanska primärvalen inför 2008 års presidentval kan redan ett antal förhoppningsfulla kandidater inom båda partier skönjas. På den demokratiska sidan förefaller Hillary Clinton och Barack Obama ligga bäst till. Senator Clinton tycks faktiskt vara den minst vänsterinriktade av dessa båda, medan Obama mera har profilerat sig som en klassisk vänsterkandidat. Grundtipset får här bli Hillary, även om man heller inte bör räkna bort John Kerrys forna vicepresidentkandidat John Edwards ur sammanhanget.

På den republikanska sidan är det också främst två kandidater som utkristalliserat sig, nämligen senator John McCain och guvernör Mitt Romney. Båda dessa hade bemärkta fäder: McCains far var amiral i den amerikanska flottan (McCain själv satt under en del av Vietnamkriget i nordvietnamesiskt fängelse och blev torterad), under det att George Romney var guvernör i Michigan. Av de båda republikanska huvudkandidaterna kandiderade senator McCain i de republikanska primärvalen 2000 som förde fram George W. Bush först till republikanernas kandidat och sedan till själva presidentposten.

Av de båda republikanerna är Arizona-bon John McCain den klart äldste. Han framstod för en tid som något av mediernas favorit, men detta har ändrats – McCain har begärt ett bibehållande av skattesänkningar han tidigare motsatt sig, och dessutom har han hela tiden stött USAs engagemang i Irak. Åldern är vidare naturligtvis en känslig fråga för en politiker som, i likhet med McCain, är 70 år gammal (Ronald Reagan var 69 när han valdes till president 1980). Ramesh Ponnuru har i en artikel i *National Review* (2 april 2007) därför föreslagit att

John McCain enligt en amerikansk tecknarens synsätt.

John McCain borde tillkännage att han endast avser att tjäna en mandatperiod i Vita huset om han blir vald till president. Frågan är emellertid om detta skulle göra honom särskilt attraktiv i väljarnas ögon när det finns ett ungdomligt alternativ som Mitt Romney.

Både McCain och mormonen Mitt Romney, guvernör i Massachusetts, har riktat in sig på stater som har tidiga primärval eller nomineringsmöten såsom Iowa, New Hampshire och South Carolina. Embryon till kampanjorganisationer har skapats och nödvändiga kontakter tagits. Förutom McCain och Romney finns i kulisserna en tänkbar kandidat som förre borgmästaren i New York Rudolph Giuliani, som dels lyckades få ned New Yorks brottslighet, dels framstod som en hjälte i samband med terrorhändelserna 11 september 2001. Giuliani är dock alldeles för liberal för att tilltala det republikanska partiets inflytelserika konservativa grupperingar: han är förespråkare för abort och homosexuella rättigheter samt för vapenkontroll.

Hårdare förtryck i Vietnam

Den kommunistiska diktaturen i Vietnam börjar utöva ett allt hårdare tryck mot jurister, fackföreningsledare, religiösa ledare och andra regimkritiker som publicerar sina åsikter på internet. Tidigare har en del åsikter kunnat publiceras utan att de som publicerat dem drabbats av represalier. Men i år är det annorlunda enligt Amnesty International.

Den 60-årige katolske prästen Nguyen Van dömdes den 30 mars till åtta års fängelse för att ha spridit propaganda mot den socialistiska republiken Vietnam. Han på-

stås ha deltagit i en grupp som förespråkar demokrati. Fyra andra som anklagades för liknande brott dömdes till mellan ett och sex års fängelse.

Journalisten Tran Khai Thanh Tuy greps i april för att han påstods ha "förvrängt den sociala, politiska och ekonomiska situationen i Vietnam", för att ha anklagat Vietnam för att bryta mot de mänskliga rättigheterna – och för att ha publicerat dessa åsikter på internet.

Juristen Le Quoc Quan greps när han återvände till Vietnam efter att under ett år ha studerat frivilligorganisationernas roll i demokratiska länder (USA). Han anklagades för att försöka störta regeringen – brottet kan straffas med döden.

Även släktingar till aktivister har utsatts för trakasserier och påtryckningar.

Fängslad nio år i Pakistan

Ranjha Masih från Pakistan sitter fängslad i Pakistan sedan maj 1998. Han anklagas för att ha skadat en reklamskylt med koranverser. Han dömdes 2003 till livstids fängelse och 50.000 rupier i böter för skymfande av Koranen. "Brottet" påstods Masih ha begått i samband med en begravningsprocession för den katolske biskopen i Faisalabad. I fängelset har man försökt få honom att konvertera till islam och när det inte har lyckats har man sett till att islamistiska ligister har misshandlat honom.

(Internationale Gesellschaft für Menschenrechte i Frankfurt)

Zimbabwe slår rekord

Zimbabwe var som brittisk koloni ett rikt jordbruksland. Nuvarande 83-årige diktatorn Robert Mugabe har kört "sitt" land i botten genom att driva en destruktiv socialistisk politik. När den, som brukligt är, leder till svält och elände, måste regimen tillgripa repressiva åtgärder mot befolkningen. Och det har Mugabe gjort.

Han har också fördjupat den statliga styrningen av det lilla som finns kvar av ekonomi, vilket gjort att alla entreprenörer flytt landet. Nu flyr även "vanligt folk", eftersom de inte får mat. Brist på mat och varor kombinerat med fåfänga försök att dela ut sådant som egentligen inte finns leder till inflation och den har nu nått 3700 procent. El finns bara fyra timmar per dag, trots att landet har mycket rika vattenkraftstillgångar, bland annat i form av Cabora Bassa, som ligger på gränsen till Sydafrika och är ett av världens största vattenkraftverk.

Marjorie - en republikansk pionjär

Marjorie Meyer Arsht, som är 91 år gammal, har levt ett extraordinärt liv. Hennes memoarbok, "All the Way from Yoakum" (Texas A & M Press) berättar historien om en anmärkningsvärd kvinna som blev en ledargestalt i Houstons och Texas politiska liv som en av grundarna av det Republikanska partiet i Texas. Under ett långt liv, fyllt av både tragudier och glädjeämnen, förblev hon bergfast i sin beslutsamhet att göra en insats. Bland annat var hon med om att introducera George Bush den äldre i Texas politiska liv.

★★★ Den äldre Bush har sagt om Marjorie Arsht: "Som president i Förenta staterna hade jag privilegiet att få träffa kungar och drottningar, presidenter och premiärministrar och även några diktatorer och despoter längs vägen. Men jag är inte säker på att någon av dem kan jämföras med Marjorie Arsht, en levande kraft i Texaspolitiken så länge jag kan minnas. Marjorie var en sann pionjär som öppnade dörrar för kvinnor, och för republikaner – en ovanlig art i Texas innan hon dök upp. Innan jag läste *All the Way from Yoakum* förstod inte ens jag helt och fullt vad Marjorie handlade om. I dessa avslöjande, roliga och träffsäkra memoarer delar Marjorie med sig av alla sina glädjeämnen och hjärtvärkar i sitt remarkabla liv, därmed bevisande vad Barbara och jag redan visste: denna flicka från Yoakum är i sanning en Texas-legend."

Yoakum, Texas

Marjorie Meyer föddes 1914 i den lilla staden Yoakum i Texas. Hon skriver att:

"Yoakum av i dag förblir i mycket vad det var när mina föräldrar anlände, en oansenlig liten stad i södra Texas belägen 35 miles söder om vägen Interstate 10 mellan Houston och San Antonio. Under det sista halvsekle har befolkningstalet om cirka 4000 själar förblivit relativt oförändrat. Staden reflekterar samma modesta livssätt som den åtnjöt under förflutna tider."

Marjorie tillhörde en av de få judiska familjerna i Yoakum:

"Det existerade aldrig något judiskt församlingshus där, och bara två eller tre judiska familjer bodde någonsin i Yoakum på en och samma gång. På helgdagarna Yom Kippur och Rosh Hashana tog min far med mig till Houston eller San Antonio... Båda mina föräldrars tradition... var distinkt reforminriktad... många av de gamla traditionerna, såsom dietlagar och rituella omskärlese, ansågs inte längre obligatoriska..."

Från sin uppväxttid i Yoakum drar sig Arsht till minnes:

"På grund av ett antal orsaker tror jag att det var i stort sett möjligt för mig att förbli omedveten om fördomarna mot judar. En av dessa orsaker är att vår tillämpning av reformjudendomen inte skilde sig märkbart från den variation av religiös tillbedjan som var gemensam för kristna församlingar. Den andra är att jag ofta gick

av Allan C. Brownfeld

till gudstjänster med mina vänner. Om jag tillbringade natten i någons hus på lördagskvällen, blev det så att jag gick till kyrkan med henne på söndagsmorgonen. Jag slog ofta följe med min väninna Nina Vance, som var presbyterian, till hennes bönemöte

Brev från

Washington

på onsdagskvällen. (Senare grundade Nina, och skötte under många år, den kända Alley Theater). När jag gick i gymnasiet gick jag ofta till det katolska klostret för att lyssna till musik och delta i fransklektioner, ofta under deltagande i en katolsk mässa. De religiösa erfarenheternas hjälpte mig att utveckla den tolerans som var nödvändig för att förstå att grunden för all religion i allt väsentlig är densamma."

I skolan var Marjorie ett underbarn i

en mycket mer flexibel utbildningsera, utexaminerades från gymnasiet vid 14 års ålder och vann inträde i Rice Institute, som Rice University då kallades. Hon anlände till Houston där familjemedlemmar, som ägde Foley Brothers varuhus, välkomnade henne. "På min första dag vid Rice", rapporterar hon, "var jag dödsförskräckt. Jag kände till namnen på byggnaderna från en karta i katalogen. Bortsett från Lovett Hall, där jag stod, fanns det bara några byggnader – biologibyggnaden, kemibyggnaden, en sovsal för pojkar samt Cohen House, som såg ut som ett hem. Farbror George och faster Ester Cohen, min fars syster, hade tillsammans med farbror Georges syster, Gladys, donerat Cohen House till Rice Institute för att hedra deras far och mor, Agnes och Robert I. Cohen från Galveston. Huset tjänar alltså som fakultetsklubb."

Paris och Strasbourg

Som Phi Beta Gamma-stipendiat från Rice, vid 18 års ålder, var Marjorie på väg till examensstudier vid Sorbonne i Paris. Innan hon lämnade Texas hade hon fått strikta order att besöka sin farmors släktingar i Strasbourg: "När min farfar, Achille Meyer, föddes i Wolfsheim, en förort till Strasbourg, var provinsen tysk... De iakttog judisk ritual på ett mer observant sätt än min egen familj, de hade böner och ljus och "brödbrytning" på fredagskvällen... vi besökte Wolfsheim som utlovat och diskuterade krigsmolnen över Europa. Jag visste att en kris var under uppsegling därför att förtuseende judar redan sökte sin tillflykt till Paris. Men för mig tycktes krig vara så avlägset så att det nästan var omöjligt att föreställa sig."

När Tyskland marscherade in i Polen den 1 september 1939, ett datum som också var den första årsdagen av Marjories giftermål med Raymond Arsht, minns hon att:

"Våra tankar gick, förstås, till mina släktingar, som var i allvarlig fara... Mycket tidigt i kriget gick tyskarna in i Strasbourg, denna charmerande stad av glädje och skratt. Stackars kraftigt byggde Gustave sköts på gatan som gisslan, hans hustru, Sarah, och två döttrar sändes till koncentrationsläger. Stormtrupper invaderade Arthurs hem och sköt honom, Francine och deras dotter i kallt blod. Deras son

simmade och lyckades fly, men dödades senare i en tågolycka. Mathieu Dreyfus, en diabetiker, dog i södra Frankrike på grund av avsaknad av insulin. Vi visste inte att Andrew och Paulette, med sin lilla dotter Danielle, hade gömts av en fransk jordbrukarfamilj i deras lada. Vid den tiden kände jag att vi aldrig skulle återse dem eller Strasbourg.”

Efter att ha återvänt från Paris inträdde Marjorie i ett program för magistersgraden vid Columbia University. Hon blev skollärarinna i Yoakum och flyttade, efter sitt äktenskap, till Houston. Hon var en aktiv medlem i Temple Beth Israel, den äldsta reformförsamlingen i Texas, och var en stark motståndare till judisk nationalism på grundvalen att judendomen var en religion av universella värden, inte en nation, och att amerikaner av den judiska tron var amerikaner genom sin nationalitet och judar genom sin religion, precis som deras medamerikaner var presbyterianer eller metodister eller katoliker. Hennes åsikter ledde henne till en ledande position i det Amerikanska rådet för judendom, vilket understödde hennes klassiska reformfilosofi.

John Birch Society

Det var som president i Temple Beth El's Sisterhood som Marjorie blev involverad i Texas-politiken. Varje år reserverades en av programpunkterna för allmänna frågor och inbjöds en talare. 1960, två år före sin ämbetsperiod, hade Marjorie "...noterat i tempelbulletinen att det nästa programmet skulle presentera en republikan, Bob Overstreet, och en demokrat, Wally Miller, vilka båda var kandidater för Texas-legislaturen. Vid den tiden var det republikanska partiet i Texas så litet, att en delstatskonvention kunde ha hållits i någons vardagsrum. Jag hade röstat på republikanerna i många år, ända sedan präsident Roosevelt avlägsnade USA från guldmyntfoten då jag gick i skola i Frankrike. Jag hade då, med skräck, iakttagit att värdet av mina pengar sjönk med en tredjedel över en natt. Innan jag begav mig till Europa hade jag varit för ung för att rösta, men när jag återvände tillföll min första röst Wendell Willkie... Min far hade varit superdemokrat. Han föreläste för mig om konstitutionen vid frukost, lunch och middag. Argument och debatt låg i blodet, jämte min fars filosofi att ingen åsikt är värd att ha om den inte kan försvaras eller offentliggöras. Vid den tidpunkt jag blev ledare för Sisterhood hade min fars

Marjorie Arshlt var en av dem som introducerade George H.W. Bush (bilden visar det officiella porträttet på George H. W. Bush i Vita Huset) i Texas politiska liv.

konservativt demokratiska filosofi blivit det Republikanska partiets plattform.”

Efter att ha lyssnat till republikanen Overstreet och demokraten Miller gav Marjorie sitt första politiska bidrag, en check till Overstreet på fem dollar. ”Denna enda check placerade mig på de få listor som existerade vid denna tid”, hävdar hon:

”Bob Overstreet förlorade sitt val, liksom varje annan kandidat för GOP (republikanska partiet) på den lokala nivån. Texasbor hade vant sig vid att rösta på republikaner nationellt, men de förblev demokrater på delstatsnivå. De var nöjda med att en tvåpartistat inte behövdes därför att Texas-borna faktiskt hade två partier, ett liberalt och ett demokratiskt, alla naturligtvis hemmahörande inom det demokratiska partiet... Jag mottog inbjudan efter inbjudan att hjälpa till med det ena projektet efter det andra. Jag blev en republikansk aktivist på lokal nivå.”

Bildandet av John Birch Society 1958 och den kontrovers detta skapade gjorde att Marjorie bidrog med en artikel till *The Houston Press*. Hennes tes var:

”Oron över [John] Birch Society borde få envar att undersöka orakerna till dess födelse. Människor som stöder det reagerar över regeringspolitikens skarpt vänstervridna trend... Extremism ger upphov till extremism. Ett sådant problem fanns efter Amerikanska inbördeskriget, då sydstatsanhängarna, som inte hade någon tillflykt undan rekonstruktionens missgrepp, bildade Ku Klux Klan. Alla

sådana organisationer får småningom dåligt rykte, eftersom de befinner sig utanför det rättsligt etablerade systemet. Vi borde ordna så att vi återupprättar jämvikten mellan våra institutioner och allmänna politiska liv i syfte att grupperingar som John Birch Society inte behöver uppstå.”

Slog guvernören

Efter att hennes artikel hade publicerats, inbjöds Marjorie av Bob Overstreet som sade att: ”John Tower såg ledartikeln du skrev och bad mig inbjuda dig till Austin nästa vecka för att sammanträffa med honom.” Tower, som då befann sig mitt i sina ansträngningar att komma till den amerikanska senaten, började använda Marjories argument när det gällde att ta ställning till alla frågor som ställdes till honom om John Birch Society. Marjorie skriver:

”Förbindelsen med John Tower var början på en livslång vänskap, och jag blev en integrerad del av varje Towerkampanj och innehade frivilligpositioner på hög nivå. 1961 besegrade den kortväxte professorn från Wichita Falls den mycket konservativa, vresige ranchinnehavaren William Blakely med hjälp av liberala demokrater som ville rensa ut konservativa ur sitt parti.”

1962 kandiderade Marjorie i egenskap av republikan till Texas delstatliga lagstiftande församling. Hon erhöll officiellt stöd från alla tre tidningar i Houston, *The Press*, *The Post* och *The Chronicle*, liksom

från *The Informer*, som då var Houstons ledande negertidning. *The Informer* talade om för sina läsare att "fru Arsht är en republikan och en konservativ men inte en illvillig reaktionär... Hon står för ett sunt, ansvarstagande tvåpartistyre i Texas".

Om valresultaten framhåller Marjorie:

"Jag erhöll 48,9 procent av rösterna i grevskapet, något som var häpnadsväckande väster om Main Street; jag kom därmed före guvernören. En del av mitt valprogram hade varit en vädjan för distrikt med enskilda medlemmar. Om sådana linjer hade dragits upp vid den tidpunkten, kunde mitt liv mycket väl ha tagit en helt annorlunda riktning."

När hon drar sig till minnes den politiska atmosfären i Texas vid denna tid påpekar Marjorie att republikanerna traditionellt var mindre konservativa än många demokrater och att partiet var motståndare till segregering, något som många demokrater omhuldade. Långsamt började högerinriktade demokrater ansluta sig till det republikanska partiet, därmed skapande en konflikt mellan "gamla", mer moderata och rasmässigt integreringspositiva republikaner, samt "nya", långt mer konservativa medlemmar.

Vänskapen med Bush

1963 vände sig Jimmy Bertron, ordförande i Harris Countys republikanska parti – som Marjorie kallar "en av oss" – till Marjorie:

"Marjorie, jag vill inte att det skall bli allmänt känt just nu, men jag kommer att flytta till Florida. Jag tror att jag hittat en bra ersättare för oss, så att vi har en god chans att avstyra ett övertagande av ordförandeskapet i ett särskilt val. Skulle du kunna föra samman några av våra valkretsmedlemmar för att träffa honom?" Marjorie frågade: "Vem är han?" "Han heter George Bush. Hans fru heter Barbara. De är nykomlingar i Houston, och du kommer att tycka om dem." En kvällsmottagning i Arsht-hemmet kom så att representera början på George Bushs kampanj för att bli grevskapsordförande [i republikanska partiet]."

Det var också, tillkännager Marjorie, "...början på en lång och givande vänskap. Sedan dess har jag vid upprepade tillfällen blivit tillfrågad, 'Hade du då någon aning om att du hade att göra med någon som slutligen skulle komma att bli president i Förenta staterna?' Mitt ansvar har alltid varit att makarna Bush var charmerande.

Vi var mycket nöjda, men faktum är att vi endast var ute efter någon som kunde bli ordförande för [partiet i] grevskapet. Och vi var förtjusta över att vi kände att vi hade en vinnare."

När George Bush kandiderade till den amerikanska senaten 1964, mot Ralph Yarborough, blev Marjorie tillfrågad om att stå värd för en middag för negerrepublikaner i sitt hem, något dittills okänt i Texas vid denna tid. Hennes beskrivning av detta evenemang beskriver ett samhälle som undergick dramatiska förändringar, detta med Marjorie själv i förgrunden:

"På kvällen för middagen sade Craig Peper till Raymond Arsht: 'Jag vill tala om för dig vem som kommer denna afton' (några år senare kom jag osökt att tänka på filmen *Guess Who's Coming to Dinner*). 'George Bush har inbjudit en svart advokat från Washington och några av hans svarta yrkeskolleger i Houston på middag ikväll. Det borde bli en intressant afton.' Ray såg ut som om han talade ett främmande språk, och han vände sig till mig med orden: 'Har du blivit galen?' Därefter iakttog han husets framsida och sa: 'Inser du att detta hus framsida är helt och hållet gjord av glas?' Utan att invänta mitt svar förflyttade han sig till framsidan för att dra för draperierna, för att sedan inse att detta inte skulle innebära någon förbättring eftersom det fortfarande var ljusst ut. Jag vände mig till Ray för att förklara vilka de andra gästerna var så att han skulle veta att också andra av våra vänner var inblandade. 'Känner de till vilka som är inbjudna?' frågade han. När jag nickade, sa han med ett smärtsamt leende: 'Så jag är den ende som är överraskad?' Jag nickade igen."

Bloody Mary

"Vid den tiden ringde det på dörrklockan, och makarna Bush kom in med sin eleganta gäst med fördelaktigt utseende, Grant Reynolds. Rays medfött goda manér gjorde att vår gäst inte insåg att han var i ett chocktillstånd. När de andra gästerna inträdde, förorsakade en annan oförutsedd händelse Ray att släppa sin förvåning. Trots att jag hade bestämt mig för att ha en buffémiddag, hade jag inte förväntat mig reaktionen hos min chaufför och bartender, Harold Brown, eller hos min kokerska, Annie Turner. De var helt förbryllade. De hade aldrig passat upp på en neger som särskild gäst i en vit familjs hus tidigare och företedde båda vad som numera brukar benämnas hjärnsläpp. En gäst frågade efter drinken

Bloody Mary, och när Ray såg att Harold försökte nå ett stort vinglas, kände han att han måste hjälpa till bakom baren, något som tog hans tankar bort från gästerna som samlades runt *the lanai*.

Den finns, naturligtvis, mycket som står att läsa om Marjories privatliv, hennes lyckliga äktenskap med Ray (som var aktiv i oljebranschen), och den tragiska förlusten av hennes äldsta dotter Margot, som hade en elakartad form av ALS (Lou Gehrigs sjukdom), som också tog livet av två av hennes barnbarn. Henne två överlevande barn, Alan och Leslye, hade varit hennes livs ljus, detta jämte hennes barnbarn.

Efter hennes mans plötsliga och för tidiga död, upptäckte Marjorie att en serie reverser hade ställt henne i en ofördelaktig ekonomisk situation. Hon återvände till att bli lärarinna, därefter kom hon att ägna sig åt fastighetsförmedling. Vid samma tid utnämnde Texas guvernör Bill Clements henne till styrelsen i Texas State University, en historiskt sett svart institution i Houston. Hon knöt vänskapliga förbindelser med en annan styrelsemedlem, Maurice Barksdale, en svart republikan från Fort Worth, vilken var en auktoritet på allmän byggnadsverksamhet. Han utnämndes av president Ronald Reagan till ställföreträdande assisterande minister för *Housing and Urban Development* och 1983, när Marjorie var en 69-årig far/mormor, reste hon till Washington som hans talsskrivare.

1988 valdes Marjorie till delegat från Texas vid det republikanska nationalkonventet, som utsåg George Bush till presidentkandidat. Bob Schieffer vid CBS intervjuade Marjorie såsom varande den äldste delegaten men, noterar hon, "Jag fick senare höra talas om en annan kvinna som i verkligheten var äldre än jag men inte hade uppgivit sin riktiga ålder i formuläret."

Rörande berättelse

Denna bok är en rörande berättelse om Marjories liv. Denne skribent har känt Marjorie Arsht i nästan 50 år, och mycket av materialet avslöjar sidor i hennes liv som tidigare varit kända av ett fåtal utanför hennes omedelbara familj. Förutom detta är det ett dokument av historisk betydelse som framställer en era av avsevärd förändring och omvandling, särskilt i den amerikanska södern. Vi kan alla i sanning få inspiration av denna berättelse.

Kapitalets mysterium – varför fungerar inte kapitalismen överallt?

Den peruanske ekonomen **Hernando de Soto** har studerat orsaken till varför kapitalismen bara har fungerat i västvärlden och misslyckats i övriga länder. Varför har ekonomiska reformer som siktat på att införa en friare marknadsekonomi misslyckats i exempelvis Afrika och Latinamerika? I sin bok *Kapitalets mysterium – Varför kapitalismen segrar i Västerlandet och misslyckas på alla andra håll från 2000* ger de Soto svar på den frågan. Hans förklaring går ut på att det saknas institutioner för äganderätten samt ett fungerande rättssamhälle som skyddar människor från otillbörliga tvångsmedel. **Hernando de Soto och hans tankesmedja Institute for Liberty and Democracy (ILD) har räknat ut att de fattiga människornas egendom i fattiga länder är 40 gånger mer värd än allt bistånd som givits av rika länder sedan 1945.**

Anledningen till att de fattiga fortfarande är fattiga är att det inte finns något system där den enskilde kan registrera sin egendom och få den skyddad från intrång. Det finns inga juridiska papper på att en person äger ett visst hus. Vem som helst kan gå in och göra anspråk på det. En ytterligare konsekvens av detta är att en företagare inte kan ta lån eftersom de inte har någon säkerhet att erbjuda, trots att han eller hon i regel har egendom. Detta gör att investeringarna hålls nere och därmed också välfärden.

Det är därför viktigt att studera hur processerna för att registrera egendom fungerar i fattiga länder. Detta har **Hernando de Soto och hans forskarteam** testat. För att på laglig väg starta och registrera ett litet företag i Peru tar det 289 dagar och varje dag var forskarteamet tvunget att lägga ned 6 timmars arbete. För att

bygga ett hus med lagligt tillstånd tar det sex år och elva månader. Processen kräver 207 administrativa steg i 52 olika myndighetsinstanser. Liknande resultat uppnåddes i bland annat Egypten, Haiti, Venezuela, Brasilien, Filippinerna, Mexiko samt Ryssland och andra före detta kommunistländer. Säg vad man vill om det bristande svenska företagsklimatet, men det är ingenting mot hur det ser ut i u-länder och före detta kommunistländer.

För att ge en förklaring till varför problemen fortfarande existerar i dessa länder tar författaren upp fem kapitalistiska mysterier; 1. Den bristande informationens mysterium, 2. Kapitalets mysterium, 3. Det politiska medvetandets mysterium, 4. Lärdomarna som aldrig drogs av USAs historia och 5. Det juridiska systemets mysterium.

Den bristande informationens mysterium

I de rika västerländska kapitalistländerna har man glömt bort hur rikedom uppstod, om de ens någon gång har varit medvetna om de mekanismer som förklarar de rika ländernas uppbrott från fattigdomen. När de Soto och ILD besökte olika tankesmedjor och institutioner, som är inriktade på äganderätt, i högutvecklade länder för att studera hur länderna integrerat sitt egendomssystem fick de inte något svar på hur de hade gått till väga. De hade inte tänkt på det. Vägörehetsorganisationer och forskare inom området har inte heller tagit sig tid till att dokumentera all egendom som finns samlad i u-länder och före detta kommunistländer.

Den utveckling som vi nu ser i utvecklingsländerna med industrialisering, teknologisering, urbanisering och dess effekter såsom trångbodda städer, ökad

*Det finns stora ekonomiska resurser hos allmänheten i u-länderna. Men på grund av usla legala system för registrering och juridiskt försvar av egendom kan de resurserna inte användas för utvecklingen av ett fungerande kapitalistiskt system. Det menar den peruanske ekonomen **Hernando de Soto**. Bilden visar en marknad från staden Otavalo i Ecuador.*

kriminalitet, ökad sjukdomsspridning och utarmad landsbygd är något som vi själva har genomgått på 1800- och 1900-talen. Den enda skillnaden är hastigheten, det tog 250 år för Storbritannien att gå från en befolkning på landsbygd till en befolkning med persondatorer och när resan började var befolkningen enbart 8 miljoner. I Indonesien gör man samma resa på fyra decennier och det med en befolkning på mer än 200 miljoner. Klart det skapar oro och problem på kort sikt, men på lång sikt är detta en bra utveckling.

Kapitalets mysterium

Kapitalets historia är huvudämnet för boken. Redan Marx förstod att man måste titta bortom fysiken för att förstå kapitalets krafter. Kapitalet är inte enbart pengar eller byggnader, det är potential. En fastighet i Sverige har potential att generera mer pengar. Genom att låna pengar av en bank och ha fastigheten som säkerhet kan fastighetsägaren starta ett företag som kan generera pengar till både ägaren och samhället. Ju svårare det är att starta ett företag desto lägre är sannolikheten att olika idéer testas i verkligheten. Äganderätten handlar därför inte främst om rätten till en fysisk tillgång, utan äganderätten handlar främst om metarättigheter, dvs. rätt till egendomsrättigheter.

Entreprenörer i den svarta eller grå

fredrik.runebert@contra.nu

sektorn kan inte locka till sig investerare genom att sälja ut aktier och därmed dela på riskerna, eftersom verksamheten officiellt sett inte existerar. Därmed är det svårt att expandera. Det går inte heller att begränsa risktagandet genom försäkringar vilket skapar en otrygg situation för företagaren. Alternativet blir då att ingå försäkringsavtal med sina grannar eller att mot en hög ersättning betala gangsters som åtar sig att skydda företagarens egendom. Kredit med låg ränta är inte heller tillgängligt eftersom officiell adress saknas. Möjligheten att låna för att expandera saknas för de flesta, då de ofta saknar säkerhet. Den enda fördelen för inofficiella företag är att de slipper betala skatt, men å andra sidan går cirka 15 procent av dessa företags intäkter till mutor av tjänstemän. Dessutom måste de splittra upp sin verksamhet för att undvika upptäckt av myndigheter. Detta betyder att företagen går miste om många

stordriftsfördelar. Vidare är informationen om egendomsförhållanden med mera, så utspridd att det blir svårt att skapa rationella handelsförbindelser. Effektiv marknadsföring är inte ens att tänka på.

Föreställ er ett samhälle utan egendoms-system. Hur ger man någon kredit om det inte går att koppla någon egendom till honom eller henne? Hur ställer man någon till svars för att inte ha gjort rätt för sig och betalat sina varor om ingen part kan uppvisa någon äganderätt? Att bistånd och ytliga marknadsreformer inte har gett avsedda effekter är mot denna bakgrund inte särskilt konstigt.

Denna utveckling kan få än värre konsekvenser då intellektuella förespråkare för kapitalismen är på tillbakagång i u-länder. Marxismen med sin imponerande begreppsapparat är en slumrande kraft i dessa länder. Marx förstod att kapital var mer än den fysiska tillgången och att den skapade mervärde. Det han inte insåg var att denna kraft kunde expandera till alla i samhället. Förutsättningen är ett fungerande formellt egendomsystem som gör att kapitalets välsignelser kommer alla till del. När så inte sker kan klasskonflikter uppstå mellan de som har formell rätt och de som inte har det. Kapitalet ackumuleras då till ett fåtal. Men ”Marx skulle förmodligen få en chock om han visste att större delen av den myllrande massan i utvecklingsländerna inte består av förtryckta legala proletärer, utan av förtryckta utomlagliga småentreprenörer med ansenliga tillgångar.” (s. 241).

Det politiska medvetandets mysterium

Representanter från västvärldens kapitalistiska länder har rekommenderat politiska åtgärder för att stärka marknadsekonomin i u-länder och före detta kommunistländer. Men dessa politiker och experter har inte varit medvetna om grunderna för marknadsekonomin. En bra illustration är floden och dess delta. De rika västländerna har byggt upp sitt välstånd på deltats bördiga och växtrika jord, men de har inte haft någon större anledning till att utforska välståndets ursprung, dvs. att utforska var allt vatten och sediment kommer ifrån. Vad är källan till kapitalismens rikedomar? När det Kalla kriget är över och enbart det kapitalistiska systemet återstår som alternativ börjar u-länder och före detta kommunistländer att studera hur de rika länderna har gjort för

att bli rika. De rika västländerna rekommenderar dessa utvecklingsländer att kopiera deltaområdet stabila valutor, öppna marknader och privata marknader. Därmed kommer de makroekonomiska reformerna enbart att kopiera de delar som syns på ytan och inte det som är själva essensen i det kapitalistiska samhället.

Adam Smith menade att arbetspecialiseringen som ökar produktiviteten i samhället kan öka ju större marknaden är. I utvecklingsländer utan egendomsystem är det enbart de själva, släktingar, vänner och de närmaste grannarna som vet vilka tillgångar som kan kopplas till en specifik person. Marknaden är därmed väldigt liten eftersom risken att göra affärer med främlingar är oöverstigliga. I industrialiserade västländer kan man däremot göra många anonyma transaktioner tack vare ett äganderättssystem där egendomen är registrerad och därmed kopplad till specifika individer. Det finns även ett rättssamhälle med domstolar och polis som ser till att ingångna avtal hålls. Marknaden har tack vare dessa institutioner expanderat och fortsätter att expandera utanför västländernas gränser. De industrialiserade länderna har därmed kunnat specialisera sig mer och därmed ökat sin produktivitet än mer till skillnad från utvecklingsländer, som inte kunnat följa Adam Smiths väg till högre välstånd. Men människor är kreativa varelser. För att kunna försörja sig själva har de tvingats konstruera utomlagliga system för regler och äganderätt. De är inte lika effektiva som etablerade egendomsystem, men de är ett substitut som reducerar problemen något.

Lärdomarna som aldrig drogs av USAs historia

I u-länder och före detta kommunistländer behöver lagstiftningen anpassas till folkmajoriteten som verkar inom den inofficiella, utomlagliga sektorn. Reglering bör växa fram på gräsrotsnivå. Denna egendomsreglering via evolution är inte äldre än 200 år och de flesta länder har inte haft detta egendomsystem längre än 50-100 år. Men trots detta har vi glömt västvärldens utveckling av integrering av egendom. För att exemplifiera detta använder författaren USA och den informella reglering som nybyggarna och gruvbrytarna skapade. Till en början fanns det politiker som motarbetade dessa inofficiella egendomsystem, men efter ett tag insåg en majoritet att de måste anpassa

Islam har sedan begynnelsen spritts med våld

Religionsstiftare som Siddhartha Gautama (Buddha) och Jesus har varit fridens män. Samma gäller det österländska tänkandets store förgrundsgestalt Konfucius. Buddha, som var prins till börden, avstod från sin världsliga makt för att kunna predika sin lära som en enkel munk. Med Muhammed var det annorlunda. Även han började som predikant. Sedan han misslyckats med att sprida sin lära gick han över till våld.

Muhammed levde i en avkrok vid sidan av allfarvägen, i staden Mekka. De stora rikena hade centrum i städer som Rom, Konstantinopel, Alexandria och Nineve (våra dagars Mosul). Det mesta var annorlunda och mer primitivt i Arabien.

De människor som bodde i området kring Mekka kunde kulturellt och religiöst delas in i tre grupper. Judar, kristna och månggudadyrkare. Olika stammar var anhängare av olika religioner, men de kunde bo alldeles nära varandra ändå. På den tiden var även judiska stammar spridda över en stor del

av mellanöstern.

Muhammed tog starkt intryck av judisk filosofi och judiska traditioner. Det var från judarna han hämtade förbudet mot att äta griskött och det var mot Jerusalem en rättrogen muslim skulle vända sig för att förrätta sina böner (det ändrades redan under Muhammeds tid från Jerusalem till Mekka). Många judiska namn från Gamla Testamentet (Adam, Abraham, Moses, David, Salomo med flera) betraktades som profeter av Muhammed. Vartill han lade Johannes Döparen, Jesus och sig

själv. Profeterna var direkta budbärare till människorna från Gud.

Från omkring 610 började affärsmannen Muhammed predika sin nya religion. Människorna i Muhammeds närmaste omgivning, Quraysh-stammen i Mekka, var dock föga begeistrade av Muhammeds predikningar. De var månggudadyrkare och Muhammed förklarade vilka olyckor som skulle drabba dem om de inte anslöt sig till hans nya lära, som bara tillät dyrkan av en av deras många gudar. Quraysh fick nog av Muhammed och jagade iväg honom från Mekka, där den stora helgedomen Kaba med den heliga stenen låg. Helgedomen var tillägnad många gudar, bland dem al-Lah, men även al-Lat, Uzza och Manat.

Sedan Muhammed, hans familj och närmaste anhängare år 622 tvingats fly från Mekka till grannstaden Medina, började budskapet att förändras. Tidigare hade det mest varit inriktat på vilka olyckor som skulle drabba dem som inte omvände sig. Nu gick det mer ut på att organisera ett samhälle som kunde stå emot trycket från Quraysh och som också skulle kunna återta den mark och prestige som gått förlorad

delstatslagarna och de federala lagarna till gräsrotternas samhällsfördrag.

Till en början rådde kaos i mellanvästern då markegendomar inte var registrerade och alltid tydligt utmärkta. Konflikter uppstod och osäkerhet rådde om egendomsförhållandena. Det var då gruvbrytarföreningar och inmutningsförbund skapades för att bringa ordning i grannskapet. Dessa system kom dock att växa fram via markockupationer av delstatsmark vilket också ledde till konflikter med staten. Men politikerna insåg att det var bättre att erbjuda markockupanterna hembuds rätt istället för att helt avvisa dem från området. De var också tvungna att ta bort hinder för legal egendom genom att sänka priserna på federal mark. Politikerna tog alltså till sig av gräsrotternas erfarenheter och avvisade därmed doktriner från engelsk rätt.

Det juridiska systemets mysterium

Många betraktar samhällsfördraget som en abstrakt idé hos visionärer såsom Locke, Hume och Rousseau. Samhällsfördrag är oftast underförstådda överenskommelser, men det finns även dokumenterade samhällsfördrag såsom gruvbrytarföreningarna

och inmutningsförbunden i USA. Den mänskliga naturen vill ha regelbundenhet och vill frigöras från den oskrivna lagens mysterier och oklarheter. Lagar måste legitimeras via samhällsfördrag. Problemet med samhällsfördrag är att de är många och olika vilket leder till många olika regler och begränsade gränsoverskridanden. Därför har många länder strävat efter att införa en enhetlig lag. Misstaget har där varit att man utgått från lagsystem som utvecklades i en annan miljö, exempelvis romersk rätt eller engelsk rätt. Politiken och juridiken har i utvecklingsländer och före detta kommunistländer till uppgift att bygga en bro mellan olika samhällsfördrag och en enhetlig lag. Idag lever många utanför den officiella lagen som fungerar som en glaskupa som håller majoriteten utanför det officiella egendomssystemet.

Förutsättningar för reformer är 1. få med de fattiga, 2. få med eliten och 3. få med experter såsom jurister och tekniker. Det räcker inte med att införa avancerad teknologi såsom globala positioneringssystem och avancerade kartprogram utan juristerna och teknikerna måste utgå från de fördrag som vuxit fram över tiden. Det gäller också för politiker och jurister att identifiera de samhällsfördrag som råder

utanför den officiella lagen. I Indonesien märkte de Soto att hundarna visste bättre än tjänstemän och experter var gränserna mellan olika ägor går någonstans.

Författaren gör klart att kodifiering och integrering av utomlaglig egendom i ett formellt egendomssystem är grunden för att u-länder och före detta kommunistländer ska lyfta sig ur fattigdomen. För att sammanfatta Hernando de Sotos recept för ökat välstånd i fattiga länder behöver kapital fixeras och kopplas till en individ. Globaliseringen har inte misslyckats, det är u-länder och före detta kommunistländer som inte lyckats globalisera det egna landets kapital. Ett egendomssystem är ett representationssystem precis som alfabetet och siffersystemet. De flesta system har i någon mån använts för bedrägerier och har därmed kunnat kritiseras. Rousseau ansåg exempelvis att språket var en orsak till ojämlikhetens uppkomst. Men utan ett språk skulle kommunikationsmöjligheterna försämrats oerhört mycket och samma sak gäller för egendomssystemet. Det är därför som utbildning tillgänglig för alla och en fungerande äganderätt är så viktigt i ett välfärdssamhälle.

för Muhammed i och med flykten från Mekka.

Muhammed lärer sig snabbt med tre judiska stammar i Medina. De var lämpliga allierade i kampen mot månggudadyrkarna i Mekka, eftersom de liksom Muhammed bara hade en Gud. Muhammed var dessutom av uppfattningen att hans gud var densamma som judarnas Gud. I ärlighetens namn måste det dock konstateras att Muhammeds gud var en av de många gudarna från Mekkas månggudadyrkare – om än en av de främsta, al-Lah eller Allah.

Anledningen till alliansen med judarna i Medina var att bygga upp styrkan inför en motoffensiv mot Mekka och nu förvandlades Muhammeds religion till en snarast militär organisation som hade erövring med vapenmakt på programmet.

Men först gällde det att kunna försörja sig. Det var ju inte så enkelt i öknen. Det enklaste sättet var att plundra förbipasserande karavaner, vilket sattes i system av Muhammed. Men karavanerna var väl medvetna om att de kunde bli utsatta för plundrare och de var beredda att försvara sig. Muhammed utvecklade därför överfall och plundring i öknen till en sofistikerad konst. Efter lyckade plundringar spreds hans aktning i grannskapet, och han kunde värva fler anhängare.

Efter ett stort antal plundringar nådde Muhammed av informationen om en rik karavan på väg till Mekka. Han fick år 624 vid Badr nära Mekka tillfälle att attackera sin gamla stam, Quraysh, den som hade jagat iväg honom från Mekka. Hans män slogs framgångsrikt och de besegrade en dubbelt så stor fiendestyrka. En av motståndarna, Uqba, vädjade om nåd för sina barns skull. Han avrättades på direkt order av Muhammed, som förklarade att helvetet skulle ta hand om Uqbas barn. Sedan muslimerna besegrat Quraysh hade man sjuttio fångar. Oenighet rådde om man skulle sälja dem mot en lössumma, eller låta avrätta dem. Muhammed bestämde sig först för det förstnämnda, men sedan ny oenighet uppstått kring fördelningen om lössumman insåg han att det var fel. Alla borde ha avrättats.

Under de kommande åren stärkte muslimerna sin ställning och de kunde med tiden driva ut sina judiska allierade ur Medina. Inte bara driva ut dem för övrigt. stammen Qurayza som bytte sida från att vara allierad med Muhammed till att bli allierad med Mekka, straffades när Muhammed fick övertaget. Männerna avrättades, kvinnorna

och barnen såldes som slavar och deras ägodelar fördelades mellan muslimerna. I de flesta militära konfrontationerna visades ingen misskund med dem som motsatt sig Muhammed, de avrättades om de inte dog i strid.

Efter händelser som dessa fick muslimerna med tiden rykte om sig att vara särskilt blodtörstiga och hänsynslösa. Då kunde rikedomarna i en del karavaner erövas utan strid. Karavanernas folk flydde när de såg att det var Muhammeds män som närmade sig.

Men ibland visade Muhammed, det är värt att påpeka, en för tiden och platsen stor mildhet i samband med sina plundringståg och militära räder. Det var inte bara muslimerna som brukade slå ihjäl sina motståndare efter en vunnit seger, det var en allmän sedvänja. Muhammed tillämpade av och till en annan taktik. Han erbjöd de besegrade att ansluta sig till islam. Bara om de inte gjorde det slog han ihjäl dem. Den nya milda vägen att bemöta förlorarna fick till följd att andelen anhängare av islam i området ökade successivt. De som inte

cg.holm@contra.nu

ställdes upp på att konvertera försvann ju snabbt från jordens yta.

Viktigt för att vinna anhängare var också det ekonomiska utfallet av plundringstågen. Muhammed delade generöst ut krigsbytet till alla troende. Bytet delades normalt lika, men en femtedel reserverades för Muhammed själv.

Under flera år försökte Muhammed leda fredliga pilgrimståg till Kaba i Mekka, men den härskande Quraysh-stammen insåg vad som skulle hända om de blev insläppta och satte sig emot. År 630 samlade Muhammed då ihop en här på 10 000 man och mot den hade Quraysh inget att sätta emot. Muhammed lyckades eröva Mekka, delvis med hjälp av allierade som motvilligt tvingats ansluta sig till Muhammeds sida, men som efter segern lät sig överväldigas av den stora andel av bytet som de fick och därmed ställde upp för Muhammed framöver. Vid det tillfället var det inte fråga om att dela lika, utan att ge dem som var viktigast mest. Muhammed kunde nu besöka Kaba och han rensade ut 360 avgudabilder. Men en bild på Jesus och Maria fick enligt ledanden vara kvar. Samt den heliga stenen som än idag är central för islam. Islam red sju varv runt Kaba på sin kamel.

Muhammed hade gett sina styrkor order att skona dem som gick över till islam. Frånsett en lista på dem som han tyckte särskilt illa om, vilket i första hand var personer som hade svikit honom eller islam tidigare. De jagades upp och inga böner om misskund accepterades.

Under tio år 610-620 predikade Muhammed i Mekka om sina uppenbarelser. Få lyssnade på honom. Från 620 utvecklades hans religion från en predikande religion till först ett samhällsbyggande projekt och sedan ett militärt erövringståg. Den senare linjen skulle följas upp av hans efterträdare, de som tog över efter Muhammeds död år 632.

Källor till artikeln är bland annat böckerna Muhammed en biografi av Karen Armstrong (Forum 2003) och The Truth about Muhammad av Robert Spencer (Regnery Publishing 2001).

Jag lever fast jag är född

Boken handlar om en judisk familj i Ungern åren 1941-1956 och sonen i familjen är författaren. Sonen var bara barnet under tiden så det är huvudsakligen föräldrarnas berättelse som står för innehållet och pappan är hela tiden familjens orädda hjälte.

Det är ganska vågat av författaren att försöka berätta allt som hände under tiden 1941 till 1956 på bara 190 sidor. Men det är klart de flesta människor som är intresserade av historia vet vad som hände under och efter andra världskriget. Det mest intressanta i boken är att familjen, med pappan i spetsen, fick gå igenom många hemskheter under den tyska förföljelsen. Därför väntade de på den ryska "befrielsen". Men de fick det inte bättre när den kom, utan tvärtom. Den ryska ockupationen och den kommunistiska terrorn gjorde livet till en mardröm för alla inklusive familjen. Den riktiga befrielsen blev revolten 1956, vilken tyvärr misslyckades men gav möjligheten för många inklusive familjen att lämna Ungern. Boken är tillägnad Raul Wallenberg och några rader på slutet är skrivna om honom.

Katarina

Jag lever fast jag är född av Georg Sessler. Albert Bonniers förlag

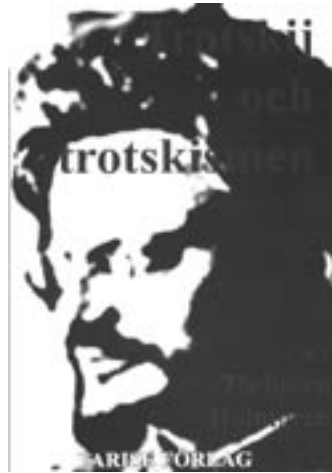
BOK-NYTT

Trotsky och trotskismen

Leo Trotsky (ursprungligen Lev Bronstein) föddes 1879 och mördades av Stalin-agenten Ramon Mercader 1940. Ursprungligen mensjevnik anslöt han sig till bolsjevikerna och blev jämte V.I. Lenin den kommunistiska revolutionens förgrundsgestalt. Han uppbar poster som utrikes- och krigskommissarie samt skapade och ledde Röda armén under inbördeskriget 1918–20. Efter Lenins död i hjärnsyfilis 1924 hamnade den onekligen färgstarke Trotsky på kollisionskurs med Josef Stalin, vilket ledde till att han uteslöts ur partiet 1927 och drevs i landsflykt två år senare. Han hamnade först i Turkiet och därefter i Norge men kastades ut från båda dessa länder, innan han slutligen fick asyl i Mexiko där han gick sin våldsamma död till mötes (mördad med en ishacka).

Så kan Leo Trotskijs liv sammanfattas i korthet. En ideologisk avläggare till Trotsky blev trotskismen, som betonar internationalismen och revolutionen med "den permanenta revolutionen" som nyckelterm. Trotskismen har emellertid aldrig varit någon riktigt tongivande variant av kommunismen utan har mest fungerat som en plattform för en mängd revolutionära sekter. I Sverige kan nämnas den så kallade Offensiv-rörelsen och små partibildningar och -tidningar samt aktiviteter inriktade på gymnasieskolor.

Torbjörn Holmgren har uppmärksammat Trotsky i boken *Trotsky och trotskismen* (Farisé förlag), som är en populärt hållen kritik av den ideologiske förgrundsgestalten främst byggd på Isaac Deutschers devota hyllningstrilogi *Den väpnade pro-*

feten, Den avväpnade profeten och Den förvisade profeten. Holmgren för genom hela sin bok en diskussion utgående från Deutschers verk, vilket är motiverat med tanke på den betydelse Deutscher haft för Trotskijs eftermäle. Och Holmgrens kritik av Trotsky är i sanning nedgörande, vilket följande citat hämtat från bokens "Efterord" ger vid handen:

"Leo Trotsky ställde upp på alla former av förtryck och förföljelse så länge han själv satt vid makten. Hans kritik mot Stalins förtryck uppstod inte förrän det drabbade honom personligen. Trotskisternas anspråk på att deras lära är bättre än den officiella kommunismen är också fel. Sovjet hade antagligen blivit ett än värre samhälle om Leo Trotsky hade lyckats behålla makten. Hans respektlöshet och likgiltighet för människoliv var okänd." (sidan 167). Lägg därtill att Trotsky personligen var arrogant, motsägelsefull, inkonsekvent och en översittartyp. "Han förtjänar ingen respekt eller uppskattning", menar Holmgren: "Han var en kommunistisk massmördare, lika illa som de övriga i samma bransch: Stalin, Mao, Pol Pot och Lenin." (sidan 167)

Den ovan nämnde Isaac Deutschers auktoritativa hyllningsskrifter avseende Trotsky

är antagligen det största skälet till att trotskismen överlevt som ideologisk riktning, låt vara i dag i stark avtyning. Holmgren återkommer gång efter annan till Deutschers sätt att resonera: "Först framställs Trotskijs goda avsikter... Sedan berättar Deutscher om vilket bra jobb Trotsky gjorde. Nästa steg är att berätta hur fel resultatet blev (ibland meddelas hur mycket fel alla andra hade). Slutligen återkommer Deutscher till Trotskijs goda avsikter, och berättar att han hade rätt i alla fall, med tanke på de förändrade omständigheterna i situationen just då." (sidan 53)

Resonemanget kan enligt Holmgren liknas vid hur en person sitter vid ett roulettbord och hela tiden satsar på samma nummer. Till slut kommer numret upp, och då utropar Deutscher: "Titta, han hade rätt hela tiden!"

Trotskismen framställs av dess anhängare som en överlägsen variant av socialismen, men sanningen är naturligtvis att den är precis lika impotent som alla lärosystem vilka bygger på tanken om central planering och avskaffande av den privata sfären. Trotskismen förmår inte, lika litet som andra socialistiska koncept, förklara hur ett socialistiskt styrt samhälle skall kunna generera de resurser som krävs för ekonomisk tillväxt och frihet för individer och familjer. "De [socialisterna och marxisterna] döljer sin oförmåga genom en oändligt omständlig liturgi", framhåller Holmgren (sidan 64), "motsvarad av deras ordflöden och eviga analyser och diskussioner."

Frågorna kring hur det kom sig att Stalin och inte Trotsky tog över sovjetarvet efter Lenin har stötts och blötts i ett oändligt antal diskussioner och analyser och har naturligtvis ett visst historiskt intresse. Grundorsaken till att Stalin segrade kan nog

enklast och mest korrekt sammanfattas med att han var den överlägsne strategen och att Trotsky med sin arrogans och inkonsekvens blev ett lätt byte för Stalin och dennes anhängare.

Torbjörn Holmgren har svarat för en viktig bildningsinsats med sin lättillgängliga bok.

Tommy Hansson
Torbjörn Holmgren: Trotsky och trotskismen. 169 sidor.

Krigsfångarna

Som bekant finns många tusen böcker skrivna om Andra världskriget samt om personer och skeenden i Tyskland 1933–45. Nästan allt som skrivits är av författare med en bakgrund i England eller USA. Följdriktigt är nästan all litteratur på svenska översättningar från engelskan.

Först 40 år efter kriget började man i dåvarande Västtyskland försiktigt diskutera den så kallade skuldfrågan. Då utbröt det som kommit att kallas *Historikerstreit*. Egentligen ett ganska stillsamt meningsutbyte mellan vetenskapsmän inom nutidshistorien. Men på grund av ämnets brännbara karaktär väckte diskussionen många starka känslor inom media och politik.

Sedan dess har det ofrånkomliga förloppet fortsatt. Det har snart gått 75 år sedan 1933, när nazismen kom till makten i Tyskland, och det eventuella personliga ansvaret reduceras alltmer på så kallad naturlig väg. Även tyskar har nu vågat sig på att skriva böcker, och sådant som begravts i mer än 50 år har utgetts igen – till exempel de banala, men likväl intressanta, memoarerna av Traudl Junge, en av Hitlers privatsekreterare. Filmen om Hitlers sista dagar för några år sedan är exempel från ett annat medium.

Den tyska utgivningen har varit förhållandevis begränsad och ännu färre böcker har över-

satts till svenska. En storsäljare i Tyskland väntar på utgivning i Sverige. Det är Jörg Friedrichs *Der Brand*, som är en ingående, inte minst teknisk beskrivning, av de allierades bombningar vilka krävde ungefär en miljon liv och långt fler skadade och där krigsmålen trots allt enbart delvis uppnåddes.

En författare som lyckats övertyga svenska förläggare är journalisten Guido Knopp som tidigare bland annat fått en bok om Hitlers generaler översatt. Knopp skrev 2002 en bok som vann stor spridning i Tyskland, och som nu översatts till svenska: *Krigsfångarna*.

Det tyska originalets titel *Die Gefangenen* är kanske lite bättre. Boken handlar inte bara om krigsfångar i strikt mening, utan även om de många civila som under krigets slutskede och den omedelbara tiden därefter råkade befinna sig på "fel plats vid fel tillfälle".

Enligt en sovjetisk förordning från den 16 december 1944 skulle nämligen arbetsföra tyska civilpersoner gripas och sättas i tvångsarbete. Förordningen var givetvis folkrättsstridig, men det hjälpte inte de många, kanske bortåt en miljon äldre män, kvinnor, barn och ungdomar som fördes bort till Sovjet och ofta till om möjligt sämre förhållanden än för tyska krigsfångar i Sovjet, där Röda korset ändå hade en viss kunskap om vad som skedde. I 1945 års kaos i Centraleuropa, där kanske så många som 30 miljoner människor sköldades runt, följde också med i den civila notvarpen många polacker, tjecker och ungrare och andra nationaliteter som tillhörde kategorin *displaced persons*.

Vid krigsslutet befann sig tio miljoner allierade soldater i Europa och ungefär lika många tyskar – soldater och civila – i läger. Många av de internerade skulle släppas inom några månader. För bortåt hälften blev vistelsen längre – inte sällan

till livets slut.

Knopp jämför i sin bok tyskarnas behandling av ryska krigsfångar med behandlingen av tyska fångar i sovjetiska läger. Klart är att ryska krigsfångar hade det ännu sämre än de tyska. Sifferstatistik blir lätt grotesk när man talar om miljoner döda, men dödligheten hos ryska krigsfångar var över 50 procent medan ungefär 35 procent av tyska fångar dog. Den senare siffran stämmer för övrigt nästan exakt med vad som hände de knappt 3000 i Sverige internerade tyska soldater som 1945/46 utlämnades till Sovjet som en del av den så kallade Baltutlämningen. (Denna "lilla episod" i det stora skeendet omnämns inte av Knopp).

Förhållandena varierade givetvis. Av de 92 000 tyska fångar från Stalingrad, som många dock var i dåligt skick när de gav upp, kunde 7000, det vill säga åtta procent, återvända levande. En viktig parameter beträffande utvärderingen av villkor och behandling av tyska och ryska fångar och som inte bör glömmas bort, är att huvuddelen av de 3,5 miljoner tyska krigsfångarna i Sovjet var fångar under fredstid – vissa ända till 1955 eller ännu längre.

Medan ryska och tyska krigsfångar levde under ytterst svåra omständigheter så hade tyskar som hamnat i USA en bra tillvaro, åtminstone till dess de tyska koncentrationslägren upptäcktes och stämningen försämrades. Fångarna fick bra mat, undervisning och kunde ägna sig åt sport och hantverk. Av 300 000 fångar dog mindre än 1000 inklusive självmord och några dussin som sköts vid flyktförsök.

Den främsta anledningen till den goda behandlingen var att såväl Tyskland som USA ömsesidigt bemödade sig om att följa konventioner om behandling av krigsfångar, och för amerikanska krigsfångar i Tyskland medförde detta en

hygglig tillvaro, åtminstone jämfört med vad som kom ryska fångar i Tyskland till del.

Krigsslutet innebar att miljoner tyska soldater plötsligt "satt ner på marken", och försörjningen av fångar och egna trupper blev för de västallierade under våren och sommaren 1945 emellanåt ett oöverstigligt problem med massvält och dödsfall bland fångarna som resultat. Man får dock konstatera att överlag – med undantag för några nyligen uppmärksammade brittiska så kallade tortyrläger – blev förhållandena senare under hösten 1945 och framåt rimliga. (Tyska och andra läger i Västeuropa var situationen givetvis annorlunda. Enbart i polska läger beräknas cirka 100 000 ha dödats eller avlidit. Det forna naziläget Sachsenhausen, några mil nordväst om Berlin, fylldes av ryssarna med framförallt tyska ungdomar, och 10 000 – 15 000 av dem dog).

Ett generellt undantag bland de västallierade länderna utgjorde Frankrike. Det finns inte utrymme för att här närmare gå in på de psykologiska, ekonomiska med flera orsakerna till fransmännens förhållningssätt. Men uppenbarligen kom hämndkänslorna i dagen och förhållandena i franska läger blev också svåra. Mest beryktade blev kommanderingarna till minröjning i fransk/tyska gränstrakter. Knopp uppger att 3000 – 4000 fångar sprängdes i luften och många lemlästades. Röda korset hade i sina då hemliga, numera kända, rapporter betydligt högre dödstal. (De Genève-konventioner, som kom några år senare, förbjuder också uttryckligen användning av krigsfångar för minröjning).

Knopp ger i sin bok en rimligt god översikt över vad som hände för krigsfångar och andra internerade i olika länder och på olika fronter, men han skriver främst för en tysk

publik och tonvikten ligger på tyska krigsfångar. Knopp är en välkänd och skicklig journalist som haft hjälp av professionella historiker. Som journalist vet han också att visa lämplig politisk korrekthet i förhållande till det känsliga ämnet.

Knopp berör som sagt inte alla Skandinavien och tar exempelvis inte upp de tyska fånglägren i Norge, där svält och kyla tog en tung tribut bland ryssar och andra östeuropéer. Inte heller nämner han de eländiga lägren under 1945–46 för tyska civila i Danmark, där cirka 7000, det vill säga 80 procent av barnen under fem år, dog på grund av brist på vård och förplägnad och där det danska läkarsällskapet rekommenderade sina medlemmar att inte befatta sig med tyskar.

Krigsfångarnas historia från kriget i Europa 1939–45 är ett stort och mångfacetterat ämne. En hela tiden underliggande fråga är om en nutidshistorisk redogörelse kan vara strikt objektiv och om detta ens bör vara en målsättning för en författare. Läsaren är hursomhelst mera fri i sina värderingar och tankar om ett tungt och smärtsamt historiskt skeende.

Per Ossmer

Guido Knopp: *Krigsfångarna*. 407 sidor. *Historiska media*.

Bakom hemligstämpeln

Underrättelsetjänst i någon form är en nödvändighet för en modern stat och var även nödvändig för stater i förfluten tid. Under det att den löpande underrättelseverksamheten tilldrar sig ringa allmänt intresse hamnar samma verksamhet omedelbart i fokus när något sensationellt tilldrar sig, som när en Enbom eller en Wennerström avslöjas som förrädare för att ta ett par svenska exempel.

Om svensk underrättelsetjänst, och särskilt militär sådan,

har de sakkunniga författarna Lennart W. Frick och Lars Rosander skrivit en diger volym med titeln *Bakom hemligstämpeln. Hemlig verksamhet i vår tid* (Historiska media), som utkom 2004. Om svensk underrättelsetjänsts historiska bakgrund skriver författarna så: "I Sverige har underrättelsetjänst bedrivits sedan hedenhös. Men det var först med nationalstatens födelse under Gustav Vasa som underrättelsetjänsten blev en statlig angelägenhet, vars främsta syfte för Gustav Vasa var att se till att Vasaätten blev en ohotad kunglig dynasti" (sidan 12).

För att hoppa framåt i tiden några århundraden så hade i Sverige 1908 bildats en särskild avdelning för militär underrättelsetjänst inom generalstaben, den så kallade utrikesavdelningen. Den bestod av en chef, en expedition och ett arkiv samt "ett antal detaljer för olika länder inom det svenska intresseområdet" (sidan 48). Den förste chefen hette Sam Myhrman. 1911 organiserades också en utrikesavdelning inom marinstaben med Rudolf Gunnar Liepe som chef. Därtill kom en hemlig organisation som kallades Underrättelsebyrån

(UB), först benämnd detalj 4 vilken förfogade över ett fåtal stabsofficerare samt ett antal kontaktmän utspridda i landet. Ansträngningar gjordes också för att vidga kontaktnätet främst till Norge och Ryssland. Så var läget när Första världskriget utbröt 1914.

Efter det stora kriget följde en svensk militär nedrustning, vilket även medförde att underrättelseverksamheten bantades kraftigt. Verksamheten inom sistnämnda område kom nu att vila på ett begränsat antal eldsjälar, och 1937 fanns inom försvarsstaben en underrättelseavdelning samt vid sidan härav en kryptoavdelning, en signaltjänstavdelning och ett fotolaboratorium vilka i viss

mån också ägnade sig åt underrättelsefrågor. Den samlade försvarsmaktens förste underrättelsechef var överstelöjtnant Carlos Adlercreutz. Den nya underrättelseorganisationen sattes naturligtvis på svåra prov i samband med Andra världskriget 1939-45. En nyckelperson under kriget blev officeren Carl Petersén.

Till sin hjälp fick Petersén kaptenen i reserven Helmuth Ternberg, den kanske mest legendariske befattningshavaren i svensk underrättelsetjänsts moderna historia. Han hade ett vidsträckt kontaktnät på båda krigssidorna, vilket gjorde att han kunde svara för betydande insatser under kriget.

Efter Andra världskrigets slut växte en ny säkerhetspolitisk situation fram i det Kalla krigets skugga. Blickarna riktades mot det röda hotet från Sovjetunionen, och även om Sverige under socialdemokratiskt styre vinnlade sig om goda relationer med Sovjetunionen samarbetade vårt land i hemlighet med NATO och USA. En rad spionaffärer med sovjetiska kännetecken rullades nu upp i Västvärlden, och Sverige var inget undantag. *Bakom hemligstämpeln* redogör för de mest

kända såsom flottspionen Hilding Andersson, Enbom-ligan, Stig Wennerström, Stig Bergling med flera. Också några mindre fall redovisas av författarna. En nyckelgestalt i det svenska underrättelseväsendet från slutet av Andra världskriget fram till mitten av 1960-talet var förre religionshistorikern och bibliotekarien Thede Palm, en uttalad högerman och skicklig skribent som avpolletterades av (s)-regeringen till förmån för partibrodern Birger Elmér (känd från IB-affären 1973).

"Den nya hotbild som växte fram under 1990-talets första hälft kunde inte ersätta den gamla", konstaterar Frick och Rosander (sidan 384). "Den saknade bland annat den gamlas tydlighet i uppdelningen mellan inre och yttre hot. Därmed blev också fördelningen mellan militärt och civilt ansvar mindre framträdande."

Tommy Hansson
Lennart W. Frick, Lars Rosander: Bakom hemligstämpeln. Hemlig verksamhet i Sverige i vår tid. 408 sidor. Historiska media.

CONTRA

3 1982...

På omslaget till Contra nummer 3 1982 fanns bilden på en ung oppositionell man i kommunist- och militärdiktaturens Polen: Lech Walesa. Han var känd i Östeuropa redan då, men skulle några år senare bli känd i hela världen som avgörande för Polens och hela Östeuro-

pas befrielse. Contra innehöll förutom material om Polen och Tjeckoslovakien också en artikel som kritiserade svenska myndigheters alltför lättvindiga omhändertagande av barn. Vidare behandlades sociobiologin, studien av naturen som en social

organism, från vilken man kan dra slutsatsen att marxismen bryter mot den mänskliga naturen. Aktuellt då som nu var fackets inställning till företag utan kollektivavtal och då, 1982, var blockadhot mot lågprisvaruhuset GeKå i Ullared aktuellt.

...för tjugofem år sedan